

Cinsteia tineretului

Anul VI
Nr. 14(237)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
5 aprilie
1986

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Glorioasa aniversare a Partidului Comunist Român

CLIMAT POLITIC EFERVESCENT

Acest aprilie al anului jubiliar 1986 când, cu toate gândurile noastre bune și curate, ne pregătim să întâmpinăm cum se cuvine marea sărbătoare a întregului popor, 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român — găsește țara și oamenii ei în haine de lucru, întotdeauna la datorie. **Climatul politic efervescent, spiritul de puternică angajare patriotică și revoluționară, de inițiativă și creație, este prin el însuși elocvent pentru acele sentimente de încredere, stimă și respect în care tinăra generație, întregul nostru popor înconjoară și urmează partidul, autenticul centru vital al întregii societăți, organizatorul și conducătorul tuturor marilor noastre izbizi și împliniri.**

Pe agenda de lucru a săptămânii pe care ne pregătim s-o încheiem Plenara Partidului Comunist Român se înscrie ca un eveniment de o deosebită importanță prin amploarea și complexitatea ariei problematice, prin direcțiile principale de acțiune jalonate cu claritate și fermitate în magistrația cuvintare a **tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU**. Ideea de fond care se desprinde din cuvintarea secretarului ge-

neral al partidului nostru este aceea că va trebui și în viitor să facem totul pentru a imprima în întreaga viață politică, economică și socială, în toate sectoarele și domeniile de activitate, un nou spirit de muncă și luptă revoluționară, aceasta constituind condiția esențială pentru înlăturarea cu succes a hotărârilor Congresului al XIII-lea, a direcțiilor de dezvoltare a patriei în acest an și pe întregul cincinal.

În această ordine de idei se cuvin reliefate aprecierile secretarului general al partidului nostru cu privire la asigurarea tuturor condițiilor pentru afirmarea largă și manifestarea plenară a cadrului de acțiune specific democrației, muncitorești, revoluționare. În tripla lor calitate de proprietari, producători și beneficiari ai avuției naționale oamenii muncii din patria noastră au datoria să acționeze ferm pentru intronarea unui climat de înaltă disciplină și răspundere, pentru respectarea și aplicarea neabătută a legilor țării, a normelor de muncă și viață proprii prin excelență societății pe care o făurim. Numai în acest fel putem spune că ne-am făcut fiecare, la locul său de muncă, pe deplin datoria, numai

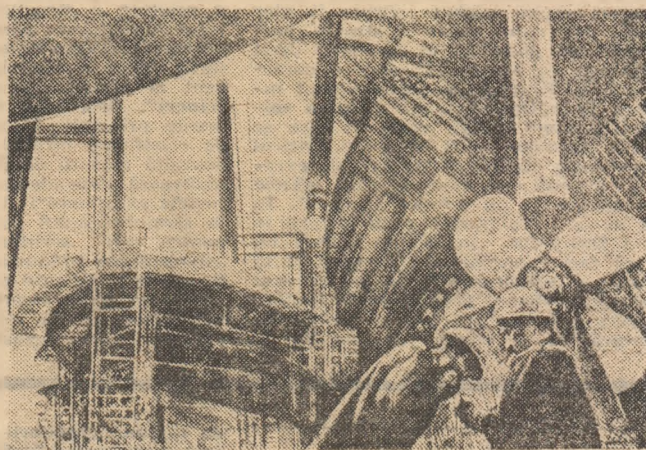
astfel putem să afirmăm că sistemul cu adevărat oameni ai timpului nostru, făuritori conștienți și devotați ai celei mai luminoase epoci din întreaga istorie multimilenară a patriei — **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**.

În acest sens, pentru perfecționarea continuă a democrației noastre muncitorești, revoluționare o importanță deosebită o prezintă actele normative adoptate tot în această săptămână la Sesiunea Marii Adunări Naționale, care vin să confirme și să îmbogățească, în fond, cadrul juridic și organizatoric de participare a masei la realizarea și buna gospodărire a avuției națiunii socialiste, asigurând o mai bună corelare a intereselor individuale, cu interesele generale ale societății. Putem, deci, spune că avem tot ceea ce ne trebuie, din toate punctele de vedere, pentru a duce la bun sfârșit proiectele temerare și vizionare pe care ni le-am propus, la cel de-al XIII-lea Congres, sarcinile și telurile înscrise în istoricul Program al partidului de făurire a societății

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

(Continuare în pag. a II-a)

Omagiul artei

SANTIER NAVAL, desen de GEORGE LEOLEA

Imagine a zilelor noastre, imagine de film, imagine antologică pentru ceea ce înscamnă „un cadru de șantier”; un aspect „rupt din viață”; din care banalul lipsește iar munca, sugerată discret în prim-plan, lasă monumentalul, dreptul de a construi o imagine-simbol. Semn al noilor și marilor eforturi constructive, șantierele navale sînt, azi, în peisajul românesc un teritoriu al miraculosului, locul unde omul înzestrat cu capacitate creatoare, cu inteligență tehnică și ajutat de puterea brațului mașinilor, înalță colozii pentru nesfârșitele întinderi de apă. Pătrunzînd în chiar inima acestui loc unde se munceste, graficianul îndrăgii descrie sau sugerează, doar cînd e cazul, totul: nava aproape gata de-o parte, cea încă în lucru alături. Eli-

cea imensă, a cărei montare prilejuiește un adevărat moment de sărbătoare în viața colectivului, este la locul ei. O clipă de respiro vibrînd de umanitate: doi muncitori surprinși într-o frumoasă tăvărie, „la o țigară”, cit să prindă puteri pentru alt ceas de muncă. Profilul pe fundalul șantierului naval, acest erol anonim al fiecărei zile de muncă, sînt parte din marea familie a muncitorilor comunisti pentru care nimic nu e greu, nimic nu e imposibil iar de la țel la faptă, pentru ei, nu e decît puțin, un puțin cîntărit în fața de muncă, în care comunistii de azi construiesc România de mine, idee sugerată splendid de desenul simplu, în creion, al unui artist care desori a transformat pagina de hîrtie în pagina unei epopei moderne.

CULTURA ROMÂNEASCĂ DE AZI — CULTURĂ FĂURITĂ SUB ÎNDRUMAREA PARTIDULUI

De la reportaj la literatură, o responsabilitate unică: față de viață și realitate

De triumful Realitate-Reportaj-Literatură ne-am ocupat de mai multe ori în ultimii ani. N-am făcut-o conjunctural. Sistem de părere a interogația asupra reportajului pe care universal ficțional le întreține cu realitatea este una dintre cele mai acute ale literaturii române din anii '80-'85 și ale generației tinere, îndeosebi. Astăzi, am mai spus-o, **apropierea de realitate tinde să devină, și chiar devine în cazul scriitorului autentic, apropiere**: aceasta nu se mai mulțumește să ciugulească din strugurele realului, ci îl stoarce de must pînă la ultima picătură. Odinioară, nu făcea decît să se inspire din ceea ce se află în jurul său, astăzi își însușește acest tot multiform și-l reelaborează. Nici una din zoncle existenței cotidiene nu rămîne în afara investigației lui. Cu riscul de a ne repeta, vom spune că la originea acestei avidități nu se află nici omenească, nici reportericească, deși posibilă curiozitate: se află o atitudine superioară, de **responsabilitate față de realitate însăși**. În numele acestei responsabilități, reportajele, încă numeroase, în care omul de abia mai respiră sub povara „floricelilor de stil” sau a cifrelor și terminologiei tehnice trebuie să dispară. E o necesitate vitală: pentru imaginea omului, pentru respectul față de realitate, pentru starea literaturii.

Cît de profund triumful Realitate-Reportaj-Literatură preocupă generația tinăra mi-a fost dat să înțeleg o dată mai mult din solicitarea cu care citiva din exponenții ei (în ordine alfabetică: **Horia Alexandrescu, Cornel Nisorescu, Sorin Preda, Constantin Stan, Areta Șandru, Monica Teușan-Zvirjinschi**) au primit să meditez în scris asupra lui: toți au experiența reportajului, nu vorbesc deci din auzite despre realitate, ci din cunoașterea ei, metodică și profesională. Înainte de a le da cuvîntul, îmi voi mărturisii o căutare de ordin compozițional. Le-aș fi putut lega textele prin parafrază: o cale fără bătaie de cap și fără consum de timp. Fînd vorba de Realitate-Reportaj-Literatură și cum ele, textele, au o frumoasă tinută eseistică, parcă interzicînd glosa, m-am îndemnat spre... reportaj.

INVĂȚATURILE GAZETĂRIEI

...Tocmai am citit *Vară țirzie*. Impresia e excelentă, dar lui **Constantin Stan** îi spun doar atît: „Mi-a plăcut” și, cum în noul său roman, ca și în *Nopti de trecere*, recunoșc experiența reporterului, mă gîndesc că nu-mi va refuza invitația. Surprinzîndu-mă în flagrant delict de strategie, Anca Ioana Andriescu suride. „Costi” acceptă. E „responsabil de număr” în noaptea asta, așa că îmi va lăsa răspunsul într-un plic, „la secretariat”.

În paradoxala lui mărturisire: „Ceea ce m-a învățat gazetăria nu mă putea învăța mărirea-sa Viața” sălășluiește un adevăr de zile mari. E inutil s-o explic eu, autorul o explică el însuși. În afara rigorii gîndului și a scriiturii albe, îmi mai place la **Constantin Stan** asumarea delicat ferventă, cu străluciri de flacără, noaptea, pe comorile ascunse, a crezului național: o asumare esențială, care ține de temeiurile Ființei și la care l-a îmboldit experiența Marii Realități. Iată:

Sînt și reporter. De ce mi-ar

fi rușine să spun? Deși există o prejudecată asupra acestei duble specializări „de gazetar și romancier”. Am văzut și am trăit multe, ca reporter! Ceea ce m-a învățat gazetăria nu mă putea învăța mărirea-sa Viața. Pentru că viața noastră este limitată la cîteva experiențe care pot fi sau care nu pot fi esențiale. În rest... Nu aș fi văzut niciodată o cămin de fete (nefamiliste) pentru „Nopti de trecere”. În rest... Nu aș fi văzut un sat în curs de dezafectare naturală pentru „Vară țirzie”. Nu aș fi trăit experiența activiștilor U.T.C. (pentru „Nopti...”) și nu aș fi știut ce înseamnă „TEXTUL” (da, subliniat, și cu ghilimele) față de realitatea pe care mi-am asumat-o ca scriitor. Nu aș fi știut niciodată că o literă scrisă poate influența viața unui om și nu aș fi meditat asupra documentelor istorice care influențează viața unui popor (pentru „Vară țirzie”). Viața noastră este o experiență trăită prin alții. Sînd în cadrul strîmt al camerei noastre nu cred că putem fi români și, deci, nici universali. Ieșind în lume, ieșind

în lumea noastră socialistă, ne putem verifica idealurile personale cu ale semenilor noștri. Dacă sîntem pe aceeași lungime de undă înscamnă că avem lucruri universale de spus. În rest... ea om nu aș fi putut cunoaște niciodată frumusețea patriei mele și istoria ei fără această îngrată meserie de reporter. E mult, e puțin?! **NUMAI OPERELE NOASTRE POT SPUNE!**

TRANSCRIEREA REALITĂȚII PRIN FILTRUL PROPRIU

Reporterul pur-sînge al prozei române de astăzi este **Cornel Nisorescu**. După **Brunca-Fox** și **Geo Bogza**, nimeni n-a mai făcut ceea ce face el: din faptul obișnuit de viață, mare literatură. Care ar fi tehnica lui? E, poate, a descrierii meticuloase, comparabile sub aspectul precizunii cu a unor **Alain Robbe-Grillet** și **Michel Butor**, dar, spre deosebire de aceea specifică noului roman

CONSTANTIN SORESCU

(Continuare în pag. IV-V)

ANUL INTERNAȚIONAL AL PACII

CIND SPUNEM CEAUȘESCU, SPUNEM PACE
ILUMINAȚI DE GÎNDUL SĂU CUTEZĂTOR

Pagina a III-a

viata literaturii

Critică

Sistematica poeziei *) (I)

„Introducere în poezia contemporană”, cartea lui Eugen Negrici aparută la sfârșitul anului trecut, la Editura Cartea Românească, este un demers taxinomic aflat într-o evidentă relație de simpatie (nu de identificare) cu noua critică de orientare semiotică-structuralistă. Marturisindu-și de la bun început lipsa de apetență față de clasificare, pe care-o acceptă însă ca pe un rău necesar, Eugen Negrici se fereste teoretic (și o va face și practic, în analiză) de ipostaza criticului cu voluptatea schematizării, care e asemenea aceluia bărbat „cărui îi plac femeile dar care, printr-o stranie perversitate, nu poate să le aprecieze decit privindu-le cu raxele X”, cum îl caracteriza J. P. Richard pe semioticianul veterinar. De altfel, încă din „Figura spiritului creator” (1978), carte în care se pot afla germele celei de acum, criticul își manifesta circumspecția față de excesul de metodă care „descărnează textele și le reduce la un schelet abstract”. În felul în care era înțeles actul lecturii în 1978 („Esențialul în lectura critică nu este să faci cunoscută o structură, ci să realizezi o structurare”) se poate ușor întrevedea sistemul propus acum. Ipoteza de lucru este aceea că „interpretul de literatură nu se poate dezinteresa de

felul cum la naștere opera”. El se simte captivat „de acțiunea care face” și mai ales de ceea ce ne lasă ea să întrezărim: portretul conștiinței creatoare în plină aventură a intrupării, de „neliniștea spiritului în fața formei”, de „dorința de a structura”, de exercițiul „unei rațiuni care aduce lucrurile în lumina expresiei” și care „reprezintă figura spirituală a creatorului ca erou al cunoașterii”. În consecință, studiul său („Figura spiritului creator”) „va căuta valori în felul cum apare actul producătorului și va descoperi un element vrednic de consemnare chiar în actul producerii”.

Dintr-un criteriu de lectură, așa cum era acolo, actul (mecanismul) producerii textului devine acum un criteriu de clasificare și de lectură.

Se știe că în teoria textului s-au conturat destul de ferm două tendințe de abordare. Una ar fi cea utilizată între alții de V.I. Propp în „Morfologia basmului” sau de Tv. Todorov în desevocata, dar minuțioasă până la ilizibil și aberație analiză a „Legăturilor primejdioase”. Este vorba de analiza structurală, care pleacă de la acceptarea textului ca structură definitiv încheiată. A doua tendință ar fi cea a concepției textului ca „producție în curs de realizare”. Este vorba de analiza textuală, pe care R. Barthes o opune analizei structurale: „Analiza textuală nu încearcă să descrie structura unei opere; nu este vorba de a înregistra o structură, ci mai degrabă de a produce o structurare mobilă a textului (structurare care se deplasează din cititor în cititor de-a lungul întregii istorii), de a rămâne în volumul semnificativ al operei, în semnificanță (signifiante)”. Deși încă din 1978 adoptase aceste principii, în actuala sa tentativă de clasificare critică se desparte într-o anumită măsură de Barthes (care „minimizază dependența literaturii față de forțele exterioare”) și se apropie de ideile semioticianului italian Maria Corti, pentru care scriitorul poate accede la „cunoașterea productivă a realului”. Criteriul de clasificare propus are în vedere „prezența modelatoare a eului producător întrevăzut în relația discursului cu lumea”. Pentru aceasta textul este abor-

dat în totalitatea lui (în limbaj semiotic; ca hiperfuncție-semn), urmărindu-se refacerea proiectului poetic, adică „felul cum a fost transformat existentul în practica formelor”. Față de afirmația: „vom renunța sistematic să operăm prin întrebarea ce? (...) pe care o vom substitui cu interesul pentru felul cum” („Figura spiritului creator”), apare acum un dublu interes — pentru ce? (existentul) și cum? (mecanismul prelucrării), considerate ca prilejuind un număr limitat de conexiuni, ceea ce creează (și justifică) posibilitatea clasificării. Existentul este definit pe urmele lui G. Călinescu (din „Universul poeziei”), cu o reordonare a „cosmosului” poeziei în două clase: existentul obiectual și existentul evenimential.

În funcție de relațiile ce se stabilesc între eul producător și existent, Eugen Negrici stabilește (codificându-și de fapt intuiții mai vechi, după cum o arată analizele referitoare la Marin Sorescu și Nichita Stănescu din „Figura spiritului creator”) trei moduri deosebite: prelucrarea, transfigurarea și substituția. Folosind un dublu limbaj (iar cel strict semiotic pătrund adesea redundant) și cu o rigoare a deducției invidiabilă, Eugen Negrici definește teoretic fiecare tip de producere, ilustrând apoi clasificarea cu zece analize, separate, din dorința păstrării unicității fiecărui autor, de textul teoretic. Simplificând în chip fatal e de reținut că în poezia considerată de prelucrare, eul producător structurează realul păstrându-i coerența, voința de creație manifestându-se intelectual, iar în planul expresiei are loc „selecția dirijată a unor mărci”. Modificarea realului, trecut printr-un filtru cognitiv (s.m.) are loc într-o direcție speculativ-metafizică și miile-simbolică. Termenul transfigurare (mai exact ar fi fost probabil transfigurare) e întrebuințat într-o accepție specială, figurare însemnând aici ilustrare. Dacă prelucrarea presupune idee (s.m.), intenționalitate modelatoare, transfigurarea presupune trăire (s.m.) ce-și caută echivalentul în existent, de-structurându-l și apropiindu-și-l. În timp

ce poezia de prelucrare poate fi considerată de cunoaștere, cea de transfigurare poate fi socotită de recunoaștere (în sensul că eul producător se recunoaște sau poate fi recunoscut în existentul restructurat). Poezia de acest tip e metonimică, iar autorul reprezentativ e Bacovia. „Există însă — arată criticul — o întreagă specie de poezi care realul, deși îndeajuns de coerent, pare a fi de nerecunoscut”. Are loc o fuzionare cu subiectul, o exacerbare imaginativă, „o viziune sau o fantasmă se substituie realului”. Poezia de acest tip e ilustrată în primul rind de Nichita Stănescu (analizat în „Figura spiritului creator”), de unde se extrage cu ușoare nuanțări scurta referire exemplificatoare. Ar mai fi de adăugat că în cadrul poeziei de prelucrare se disting trei subtipuri: prelucrarea cu atribuire de sens (sint analizată de Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Mircea Dinescu), ca în „La steaua” de M. Eminescu, ori „Poemele luminii” de L. Blaga; prelucrarea cu mediere de sens, caracterizată de „revelarea ideii prin abolirea realității”, specifică lui Mallarmé și Ion Barbu, dar, afirmă criticul cu mai puțină justificare, și lui Octavian Goga și Adrian Păunescu; prelucrarea fără atribuire de sens, caracterizată prin prozaic și priză la real (sint analizată de C. Abăluță și M. Ivănescu).

Trebuie spus că această propunere de clasificare se justifică și devine operațională în primul rind prin ceea ce i s-ar putea reproșa: gradul accentuat de generalitate. Tocmai din acest motiv ea nu face din obiectul criticii un simplu pretext, iar din actul critic un act de narcisism. Dimpotrivă, devine o cale de acces către operă. Fără îndoială că s-ar putea contesta (s-au și contestat) unele încadrări (de pildă, Ileana Mălăncioiu ar putea fi trecută și la prelucrători). De fiecare dată însă, și aceasta contează, încadrarea poate fi și justificată.

TUDOR CRISTEA

*) Eugen Negrici — Introducere în poezia contemporană, Cartea Românească, 1985.

În jurul anticipației

Tineri prozatori (IV)

În „noul val” al anticipației românești, Gheorghe Păun (născut în 1950, matematician) deține o poziție intrucitivă privilegiată: activitățile sale de cercetător și de popularizator științific constituie un remarcabil „impuls inițial”. Astfel, cititorii care îi cunosc, din cartea de eseistică pe teme de matematică, „Din spectacolul matematicii” (1983), disociațiile atrăgătoare (cum ar fi cele despre asemănările și deosebirile dintre creierul uman și calculator, cele referitoare la „gramatica creierului” și la „teoremele de imposibilitate” — un fel de paradoxuri), îi vor privi cu alți ochi literatura

de ficțiune. Amatorii de literatură SF au fost întotdeauna inclinați să considere cu un interes special textele de anticipație literară scrise de oameni de știință. De altfel, în „Din spectacolul matematicii” se află și un capitol în mod special angajat în constituirea unor punți între știință și literatură: „Preliminarii la o paralelă necesară: matematica și literatura SF”.

Gheorghe Păun a publicat în 1984, în colecția „Fantastic Club”, a Editurii Albatros, culegerea de povestiri SF intitulată „Sfera paralelă” (titlul, după cum a arătat autorul într-un interviu apărut în „Biblioteca Anticipația” a revistei „Arges”, este „abertant din punct de vedere matematic”, dar reușește să sugereze natura speculativă a textelor). Ca prozator, el se dovedește abil. Modul său de a scrie nu este epatant prin originalitate, dar nu coboară niciodată sub un nivel convenabil. Procedul preferat este o anume acrobație de idei, explicabilă la un matematician. Citabilă din acest punct

de vedere este, de pildă, povestirea intitulată „Posibila neîntoarcere”, unde este imaginat un interesant transfer de personalitate, de la un om la un calculator foarte perfecționat, al cărui comportament devine imprezvizibil. Un alt text, unde, de asemenea, este extrapolată posibilitatea unei dereglări cu efecte surprinzătoare în modul de a reacționa al unui calculator, este „Sabotorii”. Aici, un calculator utilizat în scopuri militare devine „secretos”, interpretând în moduri excesive unele dintre indicațiile din programul său; în cele din urmă (sugestia unui proces de invadare a unui creier uman de către paranoia este impresionantă) tendința sa „patologică” de a-și păstra informațiile îl duce la uciderea operatorilor săi.

Citeva alte texte inchipuite parabile ale pericolului atomic („Planeta natală”, „Elegie”, „Piatra soarelui”). În „Elegie” uzuala ingeniozitate este augmentată prin câteva surprinzătoare accente de lirism. O povestire unde Gheorghe Păun reu-

șește un adevărat tur de forță este „Protezoaurii”, o parabolă a politicianismului veros, de un umor macebru; este imaginată o lume în care toate organele din corpul uman pot fi înlocuite, respective proteze fiind transmissibile.

Ceea ce s-ar putea imputa volumului „Sfera paralelă” este un anume stil jurnalistic, cu prea puține exprimări imprezvizibile. Capacitatea speculativă a autorului compensează, însă, de cele mai multe ori, într-un chip mulțumitor, relații scăzute inventivitate a scriiturii.

În periodicul francez „Antares” (nr. 19), condus de Jean-Pierre Moumon și Martine Blond, a apărut versiunea franceză a povestirilor lui Mihail Grămescu, „Cintecul Libelungilor” (cu o prezentare semnăță de Alexandru Mironov). În numărul următor al aceleiași publicații a apărut esul lui Alexandru Mironov, intitulat „Unde se află SF-ul românesc”.

VOICU BUGARIU

Revista revistelor

Din reviste adunate și-napoi la lume date

● Distinsul pedagog de școală nouă pe care-l credeam întepenit pentru eternitate în chihlimbarul frazei caragialiene începe din nou să miște. Nu mai departe de săptămîna trecută, dl. Marius Chicoș Rostogan și-a dat drumul la „vocalize”, semnând ce-l drept cu pseudonimul Artur Silvestri în revista Luceafărul: „Ori de cite ori o poporație ajunge să se coaguleze pînă la ipoteza de funcțiune a unei voințe proprii, scăpînd de catastrofe se poate zice că e pregătită de expresie organizată”.

La păsăreasa veche a domnului Chicoș, A. Silvestri a adăugat un frumos mănunchi de proaspete pene: „Ori de cite ori, istoria cuprinsă în anale s-a făcut ea și cum la Dunărea de Jos ar fi fost pustiu, răspunsul venit de acolo a pătruns adînc în categoriile negației”.

Bănuiam noi mai demult că-n pieptul criticului A. Silvestri bate o inimă de poet, fiindcă numai un poet cu o viziune micuriniiană putea altui pe tulpina aceleiași fraze și „murături” și „hemoragii”: „În vreme ce Congresul de pace produce hemoragii de cartografie, un ofițer de manutanță, român, pune gospodărește murături pentru larnă”.

● Prozatorul, criticul, poetul, sociologul, esicistul, memorialistul și teoreticianul Ion Bogdan Lef-

ter, îi urechiază discret în ultimul număr al revistei „Amfiteatru” pe Constantin Schifirnet, deoarece în cartea sa „Generație și Cultură”, în loc să se ocupe numai de generația '80 îl mai „scapă” și unele observații despre pașoptiști, generația '60 etc. Ca-n seriile americane de groază, I.B.L. ne anunță că toate sectoarele culturale — literatură, film, muzică, plastică ba chiar și sociologie — au fost invadate de extraterestrii optzeciști cărora trebuie să li se predea eit mai degrabă volanul și cutia de viteze (câci băieții sînt tare grăbiți!). Ne întrebăm și noi ca naivii: oare cometa Halley n-o fi respărînd ea pe firmament tot cu ocazia manevrelor de primăvară ale trupelor optzeciiste?

● Gripa textualismului bîntuie și prin provincie. În revista Ate-neu, junele critic Cristian Moraru „ambetat” de proza anilor '60, profită de temperatura ridicată ce însoțește de obicei orice gripă mai cumsecade și se dedă la oracole și viziuni, înfășînd proaspăt născuta proză în foile de varză ale frazelor sale, de nici nu mai știi de unde s-o apuci: „O teribilă frenezia a textualizării, a percepției lumii în literaritate (profunzimea) ei nebănuită și deopotrivă în stereotipile celor mai semnificative, uniformizatoare, deci și în literaritatea sa

cea de toate zilele, o surprinzător de bine articulată viziune a Textului Universal și Originar care justifică și generează totul, lată câteva dintre mărcile cele mai evidente ale prozei tinere”.

Mal rămînea să spună că duhul sfînt plutește deasupra textului și am fi fost martorii unei noi Geneze.

Oricum sperăm să ne comunice dacă nu în scris, măcar telefonic la redacție, de ce Textul Universal și Originar (care-o fi ăla?) „justifică” și în aceleasi timp mai și generează „totul”.

Criticul „care au operat cu paradigme conceptuale valde într-o altă serie literară, cea a lui Marin Preda, să zicem”, ar trebui, după opinia infernibintatului, să-și schimbe bisturielul, foarfecii și pensetele, pentru că, vezi doamne, realismul tinerilor textualiști „e unul sensibil diferit de realismul prozei de pînă la ei”. Realismul prozei lui Marin Preda, Mazilu, Nicolae Velcea, Sorin Titea, Eugen Barbu, Erebun, Coșasu, Ștefan Bănuțescu, Bălăță, Norman Manea, Lăncrăjan, Fănuș Neagu, Săraru, D.R. Popescu, Virgil Duda, Petre Sălcudeanu, Ivasiuc, Romulus Rusan, Ion Brad, Vasile Sălăjan, Eugen Uricaru, Mihai Sin, Buzura, Toiu, nu mai corespunde creștăvăzică. Trebuiau să apară creștăvăzicii și columbi textualismului, cu mărșetele doidora de teritorii virgine, iar măjeștatea Sa Cristian Moraru să-i ungă drept Cavaleri al Textului Universal și Originar.

Și pentru că „un Gorki al Balcanilor” bunăoară, e un calificativ prea îngust pentru un textualist, în aceleasi articol e lansată o nouă sintagmă a măreției: Cristian Moraru îl înalță pe Bedros Horasangian la rangul de „un Mușina al prozei”.

Bată-vă să vă bată privighetori!

ION CREANGĂ

Climat politic efervescent

(Urmare din pag. I)

socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Dar noi știm la fel de bine că pentru aceasta avem nevoie de pace, de respectarea și apărarea dreptului suprem al popoarelor, a voinței lor ferme de a edifica o lume fără arme și războaie, o lume a înțelegerii, colaborării și progresului. Iată de ce, și în această săptămînă, Declarația-Apel a Frontului Democratice și Unității Socialiste, aprecierile și orientările formulate de presedintele României, tovarășul

NICOLAE CEAUȘESCU, au continuat să se afle în centrul atenției opiniei publice în țara noastră, găsindu-și totodată, un larg și firesc ecou în rîndurile opiniei publice progresiste de pretutindeni. Și cu acest prilej, prin vocea sa cea mai autorizată, România socialistă s-a pronunțat răsplat adre-

sînd tuturor popoarelor lumii chemarea de a face totul, acum, cînd nu este prea târziu, pentru apărarea vieții și păcii, pentru edificarea unui viitor fericit al întregii umanității.

Acestor nobile și generoase gînduri și aspirații, a venit să le dea o nouă și vibrantă expresie „Declarația Marii Adunări Naționale cu privire la Anul Internațional al Păcii”, mesaj umanist, responsabil și angajat, mesaj al încrederei în forțele rațiunii, în triumful cauzei supreme a popoarelor. Știm că nu este un lucru ușor, dar sîntem ferm încredințați că rațiunea trebuie să triumfe, că pacea și viața pot și trebuie să fie apărate!

Iată deci coordonatele esențiale ale acestui anotimp al faptei revoluționare pentru țara în care, uniți, liberi și demni, ne pregătim să sărbătorim cum se cuvine gloriosul jubileu al partidului, ne edificăm prezentul, ne proiectăm cu încredere și optimism viitorul.

CÎND SPUNEM CEAUȘESCU, SPUNEM PACE ILUMINAȚI DE GÎNDUL SĂU CUTEZĂTOR

„Exprimind voința și aspirațiile întregului popor român, angajat cu toate forțele sale în infăptuirea unui amplu program de dezvoltare economică și socială a țării pe calea progresului și civilizației, Marea Adunare Națională reafirmă în mod solemn hotărârea de nestrămutat a României de a acționa cu toată fermitatea pentru înlăturarea pericolului de război care amenință omenirea și trecerea la dezarmare, pentru infăptuirea nobilelor obiective ale Anului Internațional al Păcii. Răspunzând insufletitorului apel adresat de președintele țării întregului nostru popor, Marea Adunare Națională își reafirmă și cu acest prilej hotărârea de a întări conlucrarea internațională și de a face totul pentru a asigura ca anul 1986 — Anul Internațional al Păcii — să deschidă calea unor progrese reale în promovarea idealurilor de libertate și pace ale popoarelor, să determine acțiuni și înțelegeri concrete în direcția opririi cursei înarmărilor și infăptuirii dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare”.

Din DECLARAȚIA MĂRII ADUNĂRI NAȚIONALE A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA CU PRIVIRE LA ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII

Pentru liniștea Planetei

Dar oare se pot numi oameni aceia care prin tot mai stranie metode pun la încercare existența întregii omeniri?

Oare se mai pot numi semeni ai noștri aceia care nu dau auzul glasurilor miliardelor de oameni care militează pentru încetarea cursei nebunești a înarmării atomice punind în cumpănă însăși existența planetei?

De cîva timp frunzele-n pomi, mult așteptatele frunze și iarba au acoperit, benefice, pămîntul. Copiii au scos de prin uitate cotloane mingi și cercuri și au zbughit-o în această vacanță care a început pe dealuri și prin lunci într-o joacă de-a dreptul nebulă.

Zimbetul lor îmbracă, parcă, întreaga planetă cu această floare miraculoasă pe care am numit-o viață.

E primăvară și ninge cu floare-n copaci în întreaga Europă. Iată un exemplu de generozitate și moralitate chiar din partea naturii.

Zimbetul fericit al copiilor umple orașele și satele lumii într-o uriașă cascadă. Jocurile lor își dau mina într-un joc de-a viața.

Numai undeva, în niște cabinete care-i izolează de viață, cîțiva așa-ziși oameni construiesc în orbirea gîndurilor lor o hartă a morții uitînd de puterea și uriașa semnificație a cuvintelor **moarte și viață. Viață!**

Îi sperie cuvintele, poate, pentru că trebuie rostite față de ființe vii și ar putea să devină pentru o clipă sensibili și sentimentali, să devină **Oameni**. Și-ar aminti de frumusețea și gingășia copilăriei, de marile vise ale adolescenței, de hotărârile temerare ale tinereții, de faptul că fiii fiilor lor aleargă undeva după o minge, privesc cu ochii larg deschiși zborul mirabil al unui fluture sau rostogolese un bulgăre de zăpadă mai înalt decît ei pentru a face un uriaș om de zăpadă cu care să vorbească în vis.

Am început, în ultimul timp, să scriem tot mai des rugă pentru apărarea păcii cînd de fapt ar trebui să scriem imnuri des-

pre pace, despre dragoste, despre înțelegere.

Am început să visăm din ce în ce tot mai urit că ororile ce se pregătesc pe planeta aceasta sînt de fapt orori împotriva întregii umanități.

E primăvară și copacii înfloresc în anul acesta de grație 1986, declarat **an al păcii**.

Dar oare nu ar trebui să declarăm întreaga existență viitoare a planetei a păcii?

Ar fi atât de greu? Dar cu siguranță nu imposibil.

Parcă lumina griului e un sacru îndemn de a pune întreaga știință a omului în slujba lui și nu pentru distrugerea lui.

Priviți oameni care sînteți împotriva omenirii pe ferestrele voastre și veți vedea lanuri de griu luminindu-vă casa, luminindu-vă viața, iluminindu-vă gîndurile!

Priviți. Planeta are atîta nevoie de liniște și de pace.

EMILIAN MARCU

pentru un cer lipsit de bombe

Pacea ca eternitate

Nu trebuie să fii atîns de aripa genului ca să înțelegi că lumina vieții pe planeta pămînt se sprijină ireversibil pe lumina păcii. Pacea este dreptul suprem al tuturor popoarelor lumii, este garanția perpetuării lor ca națiuni și al dezvoltării sociale pe noi trepte de civilizație. Este un fapt verificat de istorie că norii sumbri ai războiului nuclear ne pot întoarce în peștera omului din Neanderthal în epoca de piatră cu o eficiență și rapiditate demne de o cauză mai bună. Niciodată planeta vieții noastre și a copiilor noștri nu a fost atît de aproape de dispariția ei. Niciodată spectrul morții nu a bîntuit-o mai acut și mai agresiv decît azi. Niciodată nu s-a pus hamletiana întrebare la scară planetară: „A fi sau a nu fi!” Un urias arsenal atomic acumulat fără nici un fel de rezerve fără a-l mai socoti și pe cel convențional strivește pur și simplu liniștea

omenirii și ne provoacă tuturor o vie îngrijorare. Pentru că asta înseamnă moartea.

Acum, la amurg de mileniu II cînd spectrul cataclismului nuclear se face tot mai simțit o voce între alte voci răsună puternic pe planetă, pentru pace. Este vocea poporului român care prin glasul autorizat al președintelui său Nicolae Ceaușescu lansează un nou apel la rațiune, dezarmare și pace. Un mare om de stat al lumii, fire meditativă și vizionară, președintele Nicolae Ceaușescu lansează un nou apel pentru a fi respectat dreptul fundamental la pace.

Fiu al unui popor cu vocația păcii care de 2000 de ani de existență fizică nu a purtat decît războaie de apărare, președintele Ceaușescu cere să primeze rațiunea în favoarea păcii. Atît. Să triumfe liniștea pe planetă fără concerte nucleare și simfonii de tunuri și pistoale mitralieră. Fără milioane de victime și imense distrugerii ma-

teriale. Fără a întoarce civilizația înapoi la blana de urs și amnarul de piatră într-o peșteră din Himalaia, să zicem, care poate fi tot atît de bine și o peșteră din munții Colorado al marelui canion. Adică pacea pur și simplu. PACEA! Un mare spirit spunea că dacă nu vom învăța nimic de la istorie vom ajunge să o retrăim. Să nu fi învățat cei care trebuie chiar nimic de la istorie?, aceasta este întrebarea. În ce ne privește, idealul poporului român este simplu și curat ca izvoarele cristaline ale munților Carpați luminate de soarele dimineții: pacea ca eternitate.

Pacea nefăcută tîndări de sirenele alarmei atomice și de măștile de gaze pe fețele noastre și ale copiilor noștri. Pacea nefăcută tîndări de zgomotul tancurilor grele, al avioanelor militare supersonice și al rachetelor cu diferite raze de acțiune, (bizară denumire) raza lor fiind una singură: aceea a morții. Poporul român vrea doar explozia mugurilor primăvara și rafale de maci prin mările de griu vîlurînd în bătaia vîntului.

PETRE IVANCU

Cînd spunem Ceaușescu

Cînd spunem Ceaușescu, spunem pace
Iluminați de gîndul său cutezător
Și de voința sa de fier, tenace,
În slujba acestui carpatin popor.

Stîndard al biruinței noastre
E chipul său de veghe neclintit
Lumină, soare-n zări albastre
Și rodul muncii, veșnic insuțit.

Cînd spunem Ceaușescu, se deschide-o zare,
Ne clocotește bucuria în adînc de ființă
Și munca noastră-și află încununare
De vis, de îndrîjiri și biruință.

Un soare-aprins să strălucească
Trezind la viață oameni, munți, cîmpia!
Partidul, conducătorul lui, mulți ani trăiască!
Mulți ani, trăiască România!

CONSTANTIN MANOLESCU

Colind de pace

Colind de pace este timpul, locul,
În care ni se dăruie norocul
Sub forma simplă, blindă, românească,
De-o vorbă bună-n casa părintească.

Acolo, lingă stîlpii de pridvoare
În care s-au crestat spre veșnicie
Nesomnuri lungi și visuri mari — o mie
Acolo-i pacea țării cea mai mare.

Și-mpreunînd colindă cu colindă
Din pacea fiecărei împliniri
Se naște pacea țării-ntregi întreagă
Alcătuită doar din nemuriri.

Că nemurire este prispa sfîntă
Călcătă-ntii, după bunici și tați
De noi colindători prin tot ce face
Această țară mare, de bărbați.

De-aceia fie liniște deplină
Acolo unde primii pași se fac
Unde colindul păcii e curat
Și unde-ncepe marea pace-a țării
Prin tot ce împlinim cu-adevărat.

TEOFIL BĂLAJ

Inima română

Spune, ce-s Carpații, eterna mea cîmpie
Fragedă ca piinea de prunci ruptă rizînd
Aurul fintinii, sufletul din glie
Inima-n seninuri de cer și de pămînt.

Spune-mi ce e doina-n rostire românească
Izvor în lume unic de zile luminoase.
Pe umăr stă cocorul făclia cea frățească
Simțirea fără seamăn de arderi glorioase.

Spune-mi val al mării ce mistuit în pume
Alergi spre stîncă vremii înveșnicindu-ți stropul
Să-adoarmă-n vatra țării sub brazde roditoare,

Ce inimă română măreață de-al ei nume
Nu strigă adevărul ce în ființe-i focul:
— Triumfe Pacea-n lume, treziți-vă popoare!
VASILE SPERANȚA

Pacea

poem către virtutul cuvîntului
către granițele adevărului

soare reflectat în ziua de miine
soare reflectat împreună
cu oglinzile ploii
perechi de păsări de aur
pace verbului întrebant
perechi de păsări de aur
peste păduri de mesteceni
peste tărîmul deciz

echilibrul ferestrei în
fața ochiului limpezînd marea

pulsul spunerii în auzul total
brazii se vîd tot mai înalți
în oglinzile vieții.

IOAN VIERU

Un tinăr autor, o carte

Ion Zubașcu — „Gesturi și personaje”, Editura Albatros, 1982

Un număr de șaisprezece ipostaze ecologice ale ființei alcătuiesc substanța volumului de versuri al lui Ion Zubașcu, „Gesturi și personaje”, Albatros, 1982. Pendulind pe nevăzutul fir al unei Ariadne ontologice, căutând prin cunoașterea a cale de întoarcere din labirinturile și abisurile ființei, Ion Zubașcu are asupra umanității o viziune detașat-generalizatoare — ca și cum Homo sapiens ar fi un ciudat exemplar de studiu prins în complicate și obscure populații, biocenoze, ecosisteme: serlărașele etichetate de un fatum științific dintr-o (nu chiar balzaciună) ecologie umană.

Din ipostaziile „ecologice” ale ființei, (o ființă din trăsăturile căreia putem reconstitui cu ușurință unui Cuvier eul poetic al autorului) rețin atenția: „Omul holografic” (va să zică cel tridimensional), „Om de la recepție” (aflat la celălalt „capăt” al comunicării, receptorul) — poeme interesante ca sugestie dar mai puțin realizate artistic. „Om de Neanderthal și om de Cromagnon”, „Om antigravitational”, „Om statistic” și „Căldura umană” — poeme de mare expresivitate ale volumului și, în fine, poemul final, „Om disponibil”, din păcate prolix, prada unor teme parazitare centrifuge.

Excesul scientist, precizia chirurgicală (care merge cam în direcția eradicării „obscurității” și „impreciziei” poetice) subminează efortul autorului de a surprinde ființa atit în ipostazele imortalizate și de teatru anti-chității, cit și în condiția ei, mai nouă, de subalternă a unui progres tehnologic alienant. Chiar atunci când glasul poetului atinge notele acute ale autenticității, există un sunet parazit care bemolează hamletiana ieșire la rampă a poetului, interogația lui cu privire la rostul și destinul umanității. Ceea ce răpește din tensiune poeziei lui Ion Zubașcu este caracterul ei pronunțat constatat, înțelepciunea ei sfătoasă, viclenia prudentă de cal troian umplut cu adevăruri verificate pe care autorul le agită în fața Troiei marilor întrebări existențiale: „cit de învechit e totuși felul nostru de a concepe viața / ca o perfidie compensatorie a instinctului de supraviețuire / și a unei morți izorovate cu ultimele cucurți / în materie de cosmetică și fișune atomică... / ...cu bomba psihică camuflată în pudră / sau în tubul de ruj încă viu în

crema afrodisiacă stoarsă din creierul copiilor...” (Homo cinematographicus).

Nu expresia este cea refuzată de poezie — la nivelul expresivității, Ion Zubașcu este, nu de puține ori, pregnant (adică gravid de idei, cum ar zice englezul), original, eclatant — ci însăși viziunea ce imprumută dioptrile sociologice, dar cel mai adesea ecologice ale unei expediții la tropice. Iată, de pildă, interacțiunea între ființă și mediu: „numai orbul homer și-ar da seama imediat de lucrătura pe care o face / evoluția limbii unui popor asupra nevinovatului cîntec de pasăre / ce veghează continuu deasupra istoriei sale acum doctoranzii / prospectează noi teme pentru fertilizarea naturii ca de pildă / influența lui gheorghe zamfir asupra trilului mierlei...” (Ecologie umană).

Există o disponibilitate permanentă în ale cărei acorduri Ion Zubașcu cîntă pe sub fețele de masă ale peitorilor sociali, filosofi, lingviști, tehnocrați: „poemul îți spune: oriunde și oriunde ești pretutindeni acasă” (Ibid), ori: „Nu se poate concepe o viață de om în afara cuvintelor” (Om disponibil). Ideea ar fi că, dincolo de conținutul comunicării, discursul poetic se propagă cu viteza particulelor cuantice: „tipătul de naștere al poemului se aude în toată materia” (Ecologie umană). În acest proces, poetul nu ar fi decit un instrument, iar comunicarea ar presupune existența unor blindaje între propriul eu și realitate, între luciditate și sentiment, între senzualitate și sublimarea ei prin actul artistic: „între lume și tine e bine să pui / platoșa unei tehnici o armătură puternică de cuvinte / ... / între tine și sentimentele tale pune filtrul unei obiectivității / studiate căci ai o nenorocită de conștiință impură ca un violoncel / la care e foarte greu — bănuiesc — să găsești sunetul potrivit” (Om de Neanderthal și om de Cromagnon).

Plină de originală rezonanță este expresia poetică a conștiinței existenței unei lumi paralele, subterane, simultane, pe care I. Zubașcu o întrevide fascinat ca și cum ar privi prin pereții „Oului de cristă” al lui H.G. Wells: „chiar în hirtia pe care îți așterni cuvintele / și în materia neagră a oricărei litere / se deschide prăpastia unei complicate lumi

subatomice / în care te poți prăbuși...” (Om antigravitational).

Programul poetic al lui Ion Zubașcu este completat, nu fără o pronunțată nuanță polemică, de poemele „Homo spray” și „Homo cinematographicus”, virulente pamflete la adresa fal-selor atribute ale civilizației sfârșitului de veac și de mileniu. Apollo căzut în desuetudinea vieții de detergent, Lady Cam-mea aruncată în viltoarea unui destin de deodorant, Enca, in-suși el, „navigind” în apele tul-buri ale unui extract de plante cardiotonice — iată citeva din bizarele personaje fetișizate de o epocă eroi-comico-satirică pe care civilizația o pune în scenă în fiecare apartament. Nu este mai puțin adevărat că alternativa propusă de poet nu este prea originală, ea constind în aceeași, de-acum adormitoare, întoarcere la natură: „Nu-ți trebuie decit citeva fire de iarbă, / ucigătoarea lumină de aug-gust și o pală de vînt / să te simți cu adevărat fericit” (Om disponibil). În toată această avînt pamfletar, belicos, eroarea lui Ion Zubașcu constă în a suplini „greutatea” emoțională a versului său prin încărcătura lui existentială, prin cantitatea de ani trăiți în detrimentul calității unei singure clipe ce poate fi exprimată artistic: „Ce știți voi în ce ape mă scald? În ce ape teribile / mi se scaldă cuvintele” (Om disponibil). În labirintul cu două ieșiri pe numele lor Ficțiune și Realitate au fost înghițite multe urme de pași; dreptatea (și, prin urma-re, viața) a fost de partea ficțiunii lui Don Quijote și nu a autenticului Papillon, cu alte cuvinte nu de partea strivitoare autenticiții, ci de partea infimeii cantități distilate din masa colcăitoare a verosimilității.

Poate de aceea glasul poetu-lui vibrează mai inspirat în sin-gurătate, în mijlocul marilor întinderi sălbatice, inaccesibile. Uneori sentimentului de insin-gurare i se adaugă, cu un sunet la fel de profund și original, cel al inconsistenței destinului u-man în fața eternității cosmice. Mai puțin declarativ, poetul de-vine, cu aceste versuri, cutia de rezonanță a unei tulburătoare meditații: „mai puțin de un locuitor pe o stea mai puțin de / o mină de om pe o stea un picior poate un zîmbet o inimă / sau nici n-ar ajunge o simplă bălaie de inimă la o planetă pustie /... / sintem mulți pe pămînt dar atît de puțini în ma-terie” (Om statistic).

Cu unele inconsecvențe și ezitări, „Gesturi și personaje”, volumul lui Ion Zubașcu, este o etapă de creație în care se pot de pe acum distinge atît slăbi-ciumile cit și liniile de forță ale liricii sale viitoare.

TRAIAN T. COȘOVEI

Detectorul de inexactități

Un nedreptățit: C.N. Negoită

Răsfoind, zilele trecute, cartea G. Călinescu și contemporanii săi (Correspondență primită), Volumul I. Ediție îngrijită, note și indice de Nicolae Mecu, București, Editura Minerva, 1981. (Documente literare), am fost surprins, de nedreptatea pe care o comite Nicolae Mecu, un tinăr editor, cu C. N. Negoită. Despre ce e vorba? La pagina 302, sus, într-un post-scriptum, Nicolae Georgescu-Tistu (1894—1972) îi comunică lui G. Călinescu, în stil epistolar, următoarele: În lipsa mea, la biblioteca e d[omnul] Negoită (10—12). Ați și nimic altceva. Nicolae Mecu nu-i face o notă de istorie literară, deși merita cu prisosință profesorul, traducătorul și istoricul literar C. N. Negoită și nici nu se învredni-cește să-i caute prenumele spre a-l menționa măcar la Indice de nume, unde, constat, cu regret de astădată, că nu figurează deloc. Aceste nedreptăți aduse memoriei și activității științifice depuse de C.N. Negoită pe durata unei jumătăți de secol, m-au determinat să-i ercionez o succintă fișă de istorie literară. Cum stau lucrurile? C. N. Negoită s-a născut în ziua de 15 iulie 1905, în orașul Brăila, și a murit la 11 ianuarie 1973, în București. Este absolvent al Liceului „Nicolae Bălcescu” din Brăila (1928). Studiile universitare le termină în București (1933). Se specializează în limba și literatura italiană, iar în timpul studenției primește o bursă, urmînd, astfel, cursurile Universității regale pentru străini de la Perugia. Desfășoară o intensă activitate didactică și literară. Încă din timpul studiilor universitare publică articole, ese-uri, cronici literare, traduceri, cercetări de istorie literară în paginile celor mai prestigioase reviste literare: Viața Românească, Roma, Azi, Adevărul literar și artistic, Credința, Viața literară, Universul literar, Vremea, Reporter, Cuvântul liber, Fapta, Bilete de papagal, România literară, Mișcarea literară și altele. S-a remarcat ca un strălucit ziarist, cu vederi democratice, în paginile publicațiilor Aurora și Dreptatea.

Publică lucrări personale și traduceri din literatura italiană, care sînt de o reală valoare artistică: Mercur și Venus, București, Editura Cartea Româ-

nească [1926]; Bomba atomică, București. [Tipografia „Ideea”, 1946, Clujpoștea termecați. Povestiri pentru copii, București, Cugetarea — Georgescu Delafras S. A., [1946]; Guido da Verona — Cîntecul de totdeauna și de niciodată. Traducere din limba italiană de C. N. Negoită și Zaharia Stancu, București, Editura „Cugetarea”. [1933]; Massimo Bontempelli — Copilul cu două mame, Roman. Traducere de C. N. Negoită. [București, Adevărul, 1936]; Alfredo Panzini — Jurămintele sînt fum. Traducere de C. N. Negoită. București, Editura „Curentul” S.A.R., [1943]; Guido Milanese — Ankh, fată de rege, Roman. Traducere de C. N. Negoită. București, Cugetarea — Georgescu-Delafras, [1943]; F. M. Dostoievski — Eternul soț, Roman. Versiune românească de C. N. Negoită și Mihail Strajie, București, Editura Librăriei „Colos”, [1940]; Din lumea cea străveche. Culegere și traducere de C. N. Negoită, București, i.e., 1945.

A desfășurat o susținută activitate de critic al literaturii italiene. Cronicile, studiile de istorie literară, recenzii, eseurile și notele sale de lectură privitoare la literatura italiană sînt de un real folos, deoarece adesea stabilește conexiuni cu literatura română. Astfel de fapte de istorie literară nu trebuie neglijate, dimpotrivă merită să fie recitite și restituite circuitului de valori literare perene. Unele din studiile sale de comparativă sînt ireproșabile. Adunarea lor într-un volum e o cerință imperioasă a momentului actual al valorificării moștenirii literare. Pe cînd, oare, acest gest cultural?

Surprinzătoare mi se pare și omisiunea lui C. N. Negoită din masiva carte a lui Marin Bucur — Istoriografia literară românească de la origini pînă la G. Călinescu, București, Editura Minerva, 1973, unde se află, totuși, un capitol Italianismul heliadese reconsiderat prin studii, paginile 276—284. Deși a fost unul dintre cei mai prețuiți studenți și colaboratori ai profesorului Ramiro Ortiz, de la care posedă calde și recunoscătoare epistole, Nina Façon, în cartea sa Varia italica. Studii, București, Editura Univers, 1975, p. 257—276 (în amintirea profesorului Ramiro Ortiz) nu-l menționează nici măcar o dată.

NICOLAE SCURTU

De la reportaj la literatură, o responsabilitate unică: față de viață și realitate

(Urmare din pag. 1)

francez, minuțiozitatea lui e suculentă și nemiloasă, ca viața. Inzestrat cu un de excepție instinct al relevantului, Cornel Nistorescu nu scapă nici un detaliu care poate împinge povestea înaintea, fie el meschin sau atroce, și nu se cruță nici pe sine ca personaj al împrejurării. Mai nou, pentru a despicălii realitatea de convenționalism și pentru a se feri să-i inhibe locatarii, reporterul practică travestitul de-a-ndoaselea, se deghizează adică în omul comun, de pe stradă și se pune în situația lui cu o plăcere teribilă. Marele lui talent e de a ști să pătrundă în acel punct ultim al realității echivalent cu lobul inferior din virful inimii în care trebuie fixat capul caterului, act dificil, pe care îl detaliază el însuși într-un reportaj și, apoi, de a îneca tabloul într-o melancolie grea aproape materială. Reportajul este „o transcriere a realității prin filtrul propriu”, aceasta e ideea esențială a sa-gacei sale intervenții:

Nu-mi amintesc cînd am descoperit prima dată fragmente sau crimonice de realitate literară, dar, la puțin timp după ce-am început să scriu cu consecvență, mi-am descoperit tentația pentru crimonice de viață cu sensuri multiple. Viața este mai imprevizi-

bilă decit literatura, fără a o putea depăși, iar reportajul literar (în care nu trebuie inclusă tribulația lirică, gratuită, avînd doar un singur scop, ignorarea realității) care este un gea nu prea nou, în mare vogă pe alte meridiane, începînd de prim anii '60, apreciat și tratat azi ca specie literară, chiar dacă direcția aceasta a fost bolezată „new journalism”. Redescoperind pe cont propriu această formulă, redusă în cele din urmă la o transcriere a realității prin filtrul propriu, eu omisiuni deliberate și cu implicarea autorului (chiar în desfășurarea evenimentelor) ea permite și construcție literară, și voce auctorială, și dezbateră socială, ba chiar și o modestă introspecție. Decupînd, ordonînd, construind două sau mai multe planuri, textul reportajului literar poate fi la fel de captivant ca o năvelă sau ca o povestire de bună factură. Și poate rămîne în același timp document și relatare, imagine corectă, fiind și literatură și dînd autorului dreptul la o exprimare complexă, la o personalitate artistică. Uneori am fost tentat să cred că reportajul literar nu este decit o trambulină spre literatură. Făcut temeinic, el nu este decit o cale spre afirmarea sa definitivă ca gen literar. Cum poate fi scris temeinic? Cunoscînd realitatea, receptîndu-i mesajele, pece-

pînd-o complex și apoi ordonînd materia în virtutea unor sensuri existente (ca statuia în stîncă încă nedespiciată) sau intenționate de autor, să rămii mereu cu un ochi întors spre adevărul inițial. Ce se întimplă cu persoanele concrete, prezente cu toate bucuriile și defectele? Nu vor iubi reportajul literar și vor avea cite ceva împotriva lui. Dar asta nu-i va submina existența.

PROBA DE ADEVĂR A UNEI LITERATURII

Cînd am croit proiectul dezbaterii, Sorin Preda nu era în redacție, era „pe teren”. Nu l-am auzit, dar ar fi spus în citeva rînduri că pentru el, ca prozator, e un privilegiu de a fi reporter, căci datorită acestei profesii poate cunoaște realitatea cea de toate zilele. A acceptat să-și exprime opinia, semn că tema îl interesează, altminteri, cum n-am scris despre nici una din cărțile lui, m-ar fi putut refuza politicos. Răspunsul lui e o povestire despre „aventura” prin care a ajuns la concluzia că reportajul este „proba de adevăr a oricărei literaturi”. În plus, măcar istoric a reportajului românesc, pe care o întarsiază, ca pe o agată fin incizată, în propria-i experiență mă absol-vă de implacabila disertație liminară:

În urmă cu aproximativ patru ani mă aflam ca profesor navetist într-un mic dar nu tocmai neimportant oraș din Moldova, plin de speranțe și ambelat de publicarea unei prime cărți de proză. Știam că adevărata mea vocație este literatură, că un scriitor are nevoie de material faptic și experiență de viață nemediață, drept pentru care consemnam febril tot ceea ce realitatea unui drum de 45 km putea să ofere: frag-

mente de conversație, gînduri răzlete, biografii fugare, atitudini, expresii, întimplări etc. Făcăm, cu alte cuvinte, jurnalistică deci, fără să intenționez acest lucru, experiența ulterioară de la „Știința tineretului” lămurindu-mă deplin că între literatură și reportaj (să zicem) există mai multe asemănări decit deosebiri, că ele sînt compatibile, dacă nu chiar complementare. Adeciori, gazetăria oferă scriitorului: ritmicitate, concizie, acces și frecvență a unor medii sociale diverse, psihologii și fapte cu neputință de găsit doar în imaginația noastră creatoare; în timp ce literatura oferă ziaristului: mijloace de expresie, simț al proporției, credibilitate artistică. De fapt, despre reportaj nu se poate discuta decit într-un singur fel; cu articolele sau cărțile pe masă, acceptînd evoluția acestui gen și eliberarea lui de sub teroarea unor modele (altcumva strălucite) ce vor fi fost cîndva exemple de eclatanță adjectivală și fastuoase puneri în scenă. Disprețuit sau tratat cu blîndețe ipocrită, se pare că reportajul are astăzi multe de spus, el refuzînd, în tot cazul, locul rezervat de unii undeva, în cămara încăpătoare a literaturii. Drumul pe care l-a parcurs de la melancolia metaforică a lui Geo Bogza la incisivitatea lui Cornel Nistorescu sau patetismul dramatic din cărțile Sânzianei Pop este cea mai lămuritoare probă de maturitate a genului. Reportajul de azi a învățat să fie incisiv, să pledeze pentru o cauză, să se implice descoperind oamenii și faptele lor fără a-i revendica după modele gata pregătite. Adevărata gazetărie este o severă și implicată lecție de viață. Reportajul, din acest punct de vedere, trebuie să fie, fără a-și pierde autonomia, proba de adevăr a

oricărei literaturi. O simplă și banală constatare, veți spune. Mic, personal, mi-au trebuit patru ani pentru a o descoperi. În definitiv, nici nu e mult.

VIAȚA AȘA CUM E EA

N-am apucat să scriu despre Ah, această viață ca la Hollywood; a fost mai prompt colegul meu Mihai Coman. Cartea (despre care voi scrie, totuși) mi-a făcut impresia, pe care va fi făcut-o și altor cititori, unui univers pe care îl reversă o imaginație abundentă, gata să se reverse în concrete în paginile și admînd cu mare dificultate să intre într-o matcă. În fapt, toate aceste povestiri și nuvele care par a suferi de un exces de ficțiune și chiar de neverosimilitate nu fac decit să relateze întimplări adevărate și să descrie cazuri și, oricît ar părea de curios, toamai aparenta de invenție e semnul descinderii din realitatea imediată. Paradoxul a pus-o pe autoare într-o acută stare de perplexitate, dovadă că și în răspunsul de față toamai asupra ei meditează. Nu glumea cînd, imi (și) spunea în fața ferestrei însoțite a biroului ei că, pentru a explica personajele pe care viața i le-a oferit pentru carte, a trebuit să consulte un amănunțit tratat de psihologie:

Pentru că, bănuiesc, am fost invitată să particip la anchetă în urma publicării cărții mele „Ah, această viață ca la Hollywood!”, mă voi referi la relația gazetărie-literatură pornind de la o experiență concretă. Imposibilitatea criticii de a încadra — total — volumul fie în publicistică fie în literatură. „genul de graniță” despre care s-a vorbit nu au constituit surprize: am știut de la bun început că așa se vor petrece

Ei sint contemporanii mei

Șerban Cioculescu la Scala din Milano

Sint nevoit să recunosc public o incultură lașitate. N-am îndrăznit să dau mina vreodată cu Șerban Cioculescu din frica de-a nu fi electrocutat.

Acest agil faraon al criticii contemporane, ce poate fi văzut zilnic în haine de lucru (vreau să spun, necostumat în piramidă), pe Calea Victoriei, cu „picamerul” în buzunarul de la piept, gata să sfredească tociții munți ai manuscriselor aflate-n biblioteca Academiei, ar fi putut imagina în palma sa dreaptă energia unei hidrocentrale, dacă luăm în considerare „atingerile” sale cu „mina moale” a titanului Iorga, cu cea a lui N.D. Cocea, urmind o celebră înșiruire de electrocutante amprente: Tudor Arghezi, E. Lovinescu, Camil Petrescu, Mihail Dragomirescu, Ion Barbu, Adrian Moșu, Lucian Blaga, Ionel Teodorescu, și, ca să nu lungesc prea mult, cu aproape toată galeria vie a personajelor interbelice, cu, cit de cit „caziera” în Istoria lui Călinescu.

Ce-i drept Șerban Cioculescu n-a făcut prea mare caz de aceste descărcări de electricitate (sesizate de sensibila aparatură electronică). Poate pentru că a preferat în epocă, complezentei stringeri de mină, confraternul „skanderbeg” specialitate a firavei făpturi a criticului ce s-a dovedit un atlet de înaltă clasă la masa polemică; sau

poate descurajat de amintirile cam prea romanțate ale unor distinși colegi de leat. (În urmă cu vreo 10-12 ani am citit o duioasă confesiune a lui I.D. Suchianu, ce declara negru pe alb că „a copilărit” — chiar asta-i termenul folosit, „în brațele lui I.L. Caragiale”. Ceea ce mi se pare totuși o exagerare, oricât de drăgălaș ar fi fost maestrul cinefil în copilărie. O dulceață-n galosii mai treacă-meargă, a mai acceptat marile dramaturg, dar vocație de doică — iată un lucru, printre puținele, cu care natura, slavă domnului, nu l-a înzestrat).

Aproape ca o replică ironică și involuntară la vanitățile memorialistice, din amintirile lui Șerban Cioculescu am reținut întâlnirea cu celebra teroare gastronomică a institutului școlii Schewitz-Thierrin: „mîncare de carne de vacă cu prune”, ce-l oripila pe junele internist, cu toate că vacii i se spunea „cu gingășie” văcuță, ca și distihul nebunului inofensiv ce străbatea strada copilăriei la ore fixe strigînd: „Eu sint cel mai mare de pe mare / Cine mă miroase moare”, versuri cu iz ahoistic ce se mulează perfect pe psihologia autorilor contemporani.

Bolnăvicios pînă spre treizeci de ani, năpăstuit la bătrînețe de o sănătate feroce, Șerban Cioculescu și-a îngropat destul de timpuriu colegii înzestrați c-o vigoare

nativă consumată sportiv în aer liber, incit ești tentat să crezi că praful bibliotecii are niscai proprietăți misterioase asemănătoare vinului de viață lungă.

Cît despre aventurile în cultura localitate Găești, am avut revelația unui amănunt semnificativ. Tînărul critic literar Șerban Cioculescu purta, „nu de teama hoților, cît a cîinilor” pe lingă stiloul și un mic revolver.

Fericite vremuri ale criticii cînd „cîinele de autor” n-ar fi îndrăznit să atace cowboy-ul cronicar, ce se simțea ocrotit, desfrîind în voie acolo unde era de desfrînat. Criticii noștri de azi, mai puțin înarmați, au renunțat la viriolul negației, terorizați de ideea c-ar putea fi solicitați de pandaliile agresivelor victime. De aici (și nu numai) atmosfera de grijuliu prevenitoriu ce bîntuie prin presa noastră literară.

Amintirile lui Șerban Cioculescu „sufără” de o prea mare sinceritate, precum critica sa — de o prea mare obiectivitate. Marii artiști au cam fost subiectivi, — asta o știe și Șerban Cioculescu — dar complexele n-au făcut niciodată casă bună cu numele său. Eu m-am lăsat cu naivitate cucerit de subiectivitatea portretistului Lovinescu (pe care tînărul Cioculescu l-a hătuit c-o admirație cu două tășuri mai tot timpul, incit la sărbătorirea celor 60 de ani ai scepticului mintuit, pusă la cale chiar de „Șerban cel Rău”, marile critic amîntea de „un cuțel de bucătărie” pe care i l-ar fi fluturat pe la spate) ca și de geniul subiectiv al lui Călinescu (a cărui

Istorie a fost deșurubată într-o cronică literară și supusă unui tir intens de chițibușerii — specialitatea casei).

Săgetat de privirea „glaucă” a Marthei Bibescu, pe care i-a „prezentat-o” Camil Petrescu într-o galeșă trecere a unei lîmuzine pe un bulevard bucureștean, Șerban Cioculescu n-a mai vibrat la alți ochi frumoși din literatura română.

Critic independent și neimpresionist, prin frigidul marcant al receptării sale au adăstat și produsele prietenilor ce nu s-au supărat, — spre meritul domniilor lor — pe răceala cam prea obiectivă a disecției cioculesciene.

Avîndu-i la mină pe autori, adică citîndu-i pur și simplu („Noi scriitorii, ne citim între noi, ca să ne avem reciproc la mină” — i s-a confesat poetul N. Davidescu), criticul nu s-a sfiit să strige „Zeze” atunci cînd discursurile — lirice sau nu — o coteau spre deșănțate idolatrii dogmatice, sau cînd mirobolantele plastografii ale „recidivistului incurajă” Octav Minar storceau lacrimi de duioșie parohului bisericii Sfinții Apostoli; mergînd pînă acolo cu îndrăzneala, incit s-a luat „în bețe” cu tînărul Nicolae Iorga, pus pe prăpădit literatura modernă, într-o redeșteptare pășunistă cam de desen animat.

Deși „echolalia”, anarhia spirituală a suprealiștilor nu i-a stat în grații, nu s-a dat în lături de a-l introduce pe Ilarie Voronca, sfiosul prieten „ce se pierdea cu totul în vechi ceremonii chinezești”, la Facla literară în 1923, unde poezia „pentru înția și unica oară” i-a fost remunerată.

Pilpiind ca o brichetă cu foc continuu pe linga pulberările culturale interbelice, Șerban Cioculescu arde și astăzi sprîmțar și zeflemist în presa noastră. Vorbitor șarmant și de mare vocație, oficiînd ca un capelmaistru la veselele parastase ale Muzeului literaturii române, trimițîndu-și agenții secreți, Eudoxiu și Invățăcelul, prin provincie la un dulce forfecat de autori contemporani, l-am zărit deunăzi cu o părelnică barbă, amintîndu-mi de figura răvășitului Ezra Pound (de departe, fiindcă apropiindu-mă zîmbetu-i purșiv și subțire îi sticlea ca un cuțit între dinți). Dealtfel cu răspositul papă al modernismului, cu Ezra Pound, i-a consonat tinerețea cînd apăra otrăvurile distilierii argeziene. Acum, trecînd de partea generației mai implinite vîrstnic (adică a „optzeciștilor” de 80 de ani) pare conservator, dar fără mari drame (dealtfel chiar și pe Tudor Arghezi l-a mai „ciupit” în ultimă vreme).

Epigramistul din Ploiești, căroro le-a acordat studii temeinice, trăgînd preșul de sub picioarele celebrității și mutîndu-l în calea gușurilor carentiști, au în Șerban Cioculescu un vajnic purtător de steag.

Îi dorim să-l fluture cu sănătate și de aci înainte, fiindcă innăscutul luptător ce-a fost își poate permite în fond, să se odihnească într-un zîmbet și cimilitură, precum un mare cîntăreț de operă ce-ar fredona în pauze, la Scala din Milano, cîntece de pahar și voie bună.

MIRCEA DINESCU

Verba noii volant!

Poezia la microfon (II)

Orice analiză cit de cit meticuloasă și atentă a modului în care realizatorii emisiunilor radio se ocupă de difuzarea poeziei, ca și de structura, orientarea, selecția și orînduirea acesteia în cicluri tematice presupune, fără îndoială, cel puțin o scurtă (dacă nu mai îndelungată) retrospectivă care să cuprîndă spațiul a cîțiva ani.

Să încercăm, așadar, să reavducem în atenția cititorilor cîteva din realizările incontestabile ale redactorilor de emisiuni literare de poezie.

Fără a exagera cu nimic, considerăm că redacția emisiunilor literare a reușit — în decursul

a numai cîțiva ani! — să realizeze o veritabilă panoramă a poeziei românești și universale de azi și dintotdeauna. Să exemplificăm (fie și printr-o simplă enumerare, cu riscul de a fi suspecți că facem statistici și inventarii!). În urmă cu nu prea puțin ani am putut, astfel, recepționa, seară de seară, un ciclu poetic de emisiuni intitulat „Balade populare și culte românești” (însumînd cca. 30 de emisiuni; în ce privește creația poetului nostru național — Eminescu — Radioul i-a difuzat aproape toată poezia, începînd din 1975 și continuînd după aceea, atît în cadrul „Mo-

mentului poetic”, cît și în cadrul altor emisiuni (dintre care am menționa în special spectacolele complexe, unele în colaborare cu radiodifuziuni străine). Două mari cicluri — „Poezia clasică românească” și „Poezia contemporană românească” (însumînd peste 200 de ediții difuzate seară de seară pe parcursul a mai multe luni) —, la care se adaugă numeroase cicluri poetice independente, legate sau nu de o temă, de evenimente, omagiale etc. completează armonios largă și bogată paletă a emisiunilor de poezie difuzate aproape la toate orele zilei și în toate zilele săptămîni, ca să nu mai vorbim de o serie de ediții speciale ale unor emisiuni culturale în care lirica și-a avut un loc bine definit și important. Actorii de prestigiu au dat glas creațiilor poezilor noștri clasici, în timp ce autorii

contemporani (de la Mihai Beniuc și pînă la Constanța Buzea, de la Geo Bogza și pînă la Ioan Alexandru, ca să nu cităm decît cîteva nume) și-au citit singuri poemele în fața microfonului, în veritabile și autentice mici „monografii”, fie în cadrul „Momentului poetic” de dimineață sau de seară, fie în emisiunile „Scriitorii la microfon” (în al cărui profil intră, da altfel, și confesiuni inodite, proiecte, idei și gânduri ale autorilor) sau în altele.

Pandant absolut necesar, poezia universală a beneficiat și ea de spații importante în emisiunile radioului; să amintim, în acest sens, cîteva cicluri: „Clasici ai poeziei universale”, „Din poezia de dragoste a lumii”, „Din teatrul poetic universal și românesc” etc.

Iată, așadar, o statistică ce ni se pare, din multe puncte de

vedere, grăitoare. Grăitoare atît ca arie de cuprindere, cît și ca varietate tematică — indiscutabil un merit al redactorilor emisiunilor culturale care au știut, astfel, să realizeze nu numai o paletă bogată de emisiuni poetice, adresate unor gusturi și exigențe diferite, ci și o operă educativă cu totul remarcabilă, o inițiere și familiarizare a ascultătorilor cu lirica dintotdeauna, cu universul inefabil al gândirii poetice și al metaforei. Dublate de cicluri pe care le-am numi „teoretice” în marginea și despre specificul poeziei, emisiunile amintite, ca și altele, ar putea căpăta virtuți și mai pregnant educative și formative. Este acesta, desigur, un aspect asupra căruia ne vom permite a insista și noi în viitor.

FLORENTIN POPESCU

lucrurile pentru că în elaborarea cărții am apelat, deliberat, la mijloacele ambelor. Mai exact: propunîndu-mi să prezint niște întâmplări reale, menite să confere cărții o credibilitate superioară și de aici o încercătură educativă aparte, nu mi s-a părut nimic mai firesc decît să întreprind o documentare gazetărească, unde, se știe, principalul criteriu îl constituie adevărul faptelor. În momentul transcrierii acestora pe hîrtie, am părăsit obiectivitatea reportajului în favoarea subiectivității literaturii. De ce? Pur și simplu fiindcă, pentru mine, ziarul și cartea sint și trebuie să rămînă realități distincte. Ceea ce poate fi un excelent articol de ziar (prin concizie, morală răsădită etc.) se infățișează inevitabil sărac în paginile unui volum. Respectul față de carte m-a obligat — acesta este cuvîntul — să fac efortul transunerii realității în imagini artistice. Urmărind să construiesc personaje vii, am fost nevoit să trec dincolo de „interviurile” luate personajelor în carne și oase, să pătrund cu gîndirea și înțelegerea mea în gîndirea și înțelegerea lor, să le reconstitui comportamentele în funcție de credibilitatea literară. Cred că aici se naște întrebarea: în urma acestei pfațeri, s-a mai păstrat adevărul inițial, al documentării? Da, pentru că am reușit să respect regula jocului auto-impus. Am construit literar — în limitele realității — fără să adaug fapte, ci numai trăiri, motivații psihologice. A fost o experiență dură, de multe ori am fost tentat să renunț și să dau friu liber imaginației care îmi apărea înfinit mai logică față de mișcarea (aparent) haotică a personajelor reale. Nu cred că voi avea curajul să fac a doua oară din realitatea reporter-

cească un pat al lui Procust pentru mijloacele literare! Dar, continui să cred că munca de reporter nu este o barieră în calea literaturii, ci, într-un anumit fel, o facilitare. Realitatea cu care vii, vrînd-nevrînd, în contact te ține în chingile ei, nu neapărat strivitoare, îți ordonează gîndirea, te face să înțelegi viața așa cum e ea. Ca să faci pasul spre literatură, trebuie să ai însă tăria să renunți la multe aspecte ale scriiturii, tocmai la cele care conduc (ironia sorții!) la succes în reportaj: expeditarea amănuntelor „nesemnificative”, calificarea directă a unor personaje sau situații, concluziile educative explicite și multe, multe altele. Oricum, prea multe pentru un spațiu atît de redus!

ESENȚIALA EXPERIENȚĂ A REALITĂȚII

Răspunsul Aretei Șandru îmi amintește cîteva din reflecțiile ei pe aceeași temă din Jur că voi spune adevărul. Apare cînd tocmai subliniez cu două linii superba idee că „un prozator nu se poate forma decît cu prețul multor experiențe pe care ti le oferă, cu atîta imaginație, însăși realitatea”. Îi confirm afirmația că, în Glonțul de porțelan, realitatea și ficțiunea se topește în același aliaj. Scriitura caldă și participativă din proza ei se regăsește, de altminteri, și în răspuns:

Pentru cel care scrie proză, importante rămîn, desigur, drumurile, pentru că ele presupun contactul cu realitatea. Pentru mine, proza nu mai e demult un simplu simptom de criză. Și totuși, continui să scriu cu conștiința că fărmiurile la care mă abat sint roase de mulți alții înaintea mea. Există, desigur, un drum sau mai multe, cele

obișnuite, pe care le faci în întîmpinarea reportajului. Aici intervine meseria de reporter. Dar nimeni și nimic nu te împiedică să observi, să fii atent la nuanțele pe care le poți valorifica ulterior ca prozator. Proza nu este altceva decît cunoașterea. Este adevărat că fiecare succes al cuiva se poate exploata, dar nu e mai puțin adevărat că și erorile au constituit un punct de plecare al prozei. Continui să mărturisesc că mi sînt de folos drumurile cu tot inevitabilul pe care-l conțin. Punct de plecare sau segment, realitatea a fost acoperită firesc de ficțiune. Sigur, nu-l atribui un rol exagerat dar continui să cred că este o achiziție deloc recentă la care, ajungînd atît de des, nu poți să faci abstracție de ea. Un prozator nu se poate forma decît cu prețul multor experiențe pe care ti le oferă, cu atîta imaginație, însăși realitatea și, în același timp, cu o mare risipă de energie pe care ești obligat să o speculezi conform propriei personalități. În „Glonțul de porțelan”, de exemplu, îndrăznesc să afirm că planurile sint atît de sudate, incit ele au putut da naștere unei alte realități: cea a cărții pe care am semnat-o.

TALENTUL DE A VEDEA REALITATEA

Foarte cititele tablete pe temă sportivă ale lui Horia Alexandrescu sint riguroase fără a fi incrincentate și spumoase fără a fi frivole, colorate, dar în nuanțe care se armonizează impecabil, cu măsură în elogiul ca și în batjocură, de regulă drepte, concentrate întotdeauna, sint desertul revistei, pe care, nerăbdători, mulți cititori, îl atacă înaintea dejunului. În reportaje, radiografiază realitatea același spirit

ager și imaginativ. Cronicarul și-a gîndit răspunsul cu aceeași surprinzătoare subtilitate, pe teza că hotărîtor e talentul de a vedea realitatea:

Fiind sută la sută reporter — cel puțin așa îmi place să cred —, îmi propun întotdeauna să fac reportaje, nu literatură. OI avea eu tupeu, nu zic eu, dar rămîn la părerea că e mai bine să premeditez un reportaj foarte bun, decît să scrii o literatură (foarte) proastă! Sigur, se poate spune că un reportaj foarte bun atinge poalele literaturii sau chiar se înalță pînă la rangul de literatură, dar, în asemenea cazuri, „de vină” e mai mult realitatea, surprinsă întocmai. Ce vreau să spun? Că la un reporter bun, care vede bine, oamenii și faptele și lucrurile se literaturizează singure, de la sine, pentru că viața însăși e literatură, iar realitatea e — lucru știut! — mai puternică decît fantezia! Nici măcar senzaționalul nu trebuie născocit. El e, permanent, pretutîndeni și nu așteaptă decît să-l descoperi și să-l „fotografiezi”. În fond, pe orice stradă poți zări o casă senzațională, o mașină senzațională, o femeie senzațională, o întimplare senzațională, o temă senzațională, de fapt, care e, întotdeauna, o temă de viață. Iar viața e, cum spuneam, o literatură, reportajul devenind astfel un gen literar. Frumusețea există în tot, cred chiar că o anume frumusețe există pînă și în urit, fiecare imagine avînd plastică ei, cum fiecare fapt obișnuit ascunde în el ceva senzațional. Condiția e să vezi, să știi și să poți vedea, să „fotografiezi” din unghiul tău și să intri apoi cu filmul în laborator, unde prelucrarea ține mai mult de tehnică. Dacă al fotografiat perfect, nu-ți rămîne decît să dezlopezi și să fixezi, fără artificii, o poză care

poate fi artistică prin însuși conținutul ei. Cît e talent și cît e artă? Nu știu! După mine, însă, talentul stă în ochiul care filtrează, iar arta — în priceperea de a nu voala filmul! Restul e gramatică!... Cum reușesc eu? Nici nu știu precis dacă reușesc, dar e cert că alerg mult și caut, caut la neștersit „unghiurile” mele, refuzîndu-mi șabloanele și străduindu-mă să descopăr noul pînă și în vechituri. Apoi, scriu, reseriu, citesc, recitesc, chinuit de întrebarea dacă am reușit să redau exact ce am văzut, iar cînd mi se pare că am reușit, îmi place să cred că am scris un reportaj bun. Și mă bucur!...

CINCI TINERI REPORTERI ȘI SCRITORII, O SINGURĂ CONCLUZIE

Puse una lingă alta, cinci afirmații ale celor cinci reporteri și scriitori (cite una de fiecare) conduc la o singură concluzie: Un prozator nu se poate forma decît cu prețul multor experiențe, pe care ti le oferă, cu atîta imaginație, însăși realitatea. Ceea ce ne învață gazetăria nu ne poate învăța măriasa Viața. Pentru că viața noastră este limitată la cîteva experiențe care pot fi sau nu pot fi esențiale. Adevărata gazetărie este o severă și implicită lecție de viață. Reportajul, din acest punct de vedere, trebuie să fie, fără a-și pierde autonomia, proba de adevăr a oricărui literaturii. Textul reportajului literar poate fi la fel de captivant ca o navelă sau ca o povestire de bună factură. Și poate rămîne în același timp document... Talentul stă în ochiul care filtrează, iar arta — în priceperea de a nu voala filmul! Restul e gramatică!... Într-adevăr.

O NOUĂ VÂRSTĂ A POEZIEI PATRIOTICE

Mihail Gălățanu

Mihail Gălățanu s-a născut la 11 septembrie 1963 și, în prezent, este student la Facultatea de tehnologia construcțiilor de mașini din Galați. Primele poeme și le-a publicat în *Suplimentul literar-artistice al Științei tineretului*, la rubrica *Antologia cenaclului prin corespondență*. În scurtă vreme a fost remarcat și de alte publicații, care i-au solicitat colaborarea. A pregătit pentru tipar volumul de versuri *Secțiune transversală prin ventriculul stîng*.

Cu patos și voluptate

Mihail Gălățanu aduce un suflu nou în poezia de inspirație patriotică, asemenea lui Nicolae Labiș. Temele pe care alții le tra-

tează conventional, el și le asumă — sau și le-a asumat dintotdeauna, — într-un mod dramatic și pasionant. În poemele sale nu există nici măcar un singur vers indiferent. Spațiul spiritualității românești este evocat cu înfinită tandrețe și cu un fior de fatalitate. O noutate o constituie realizarea unei sinteze între noțiuni legate de civilizația noastră arhaică și elemente specifice existenței din secolul douăzeci. Limba română este folosită cu patos și voluptate de un foarte bun (și de un inspirat) cunoscător al ei. Tînărul și talentatul poet ni se înfățișează ca un violonist virtuoz care ar ține sub bărbie nu o vioară, ci dicționarul limbii române.

În chip de Moldova

fă să mă nasc în Miorița
și pune-alături o cetate albă
la căpății cu Moldovița
Cu Sucevița la picioare

arbori genealogici să-și foșnească
genealogice folii sub tîmple
nu laur, ci arbust de viță codrească
cu frunze bătrîne și simple

scriind peșrevuri într-o slovă veche
se făcuse tîrziu
și am căzut deodată în viață
dintr-un timp razachiu

mi-a cîntat la botez maria tînase
și m-au botezat oleandru
poate unde mă trezeam neam
cu acel solar alicsandru

as fi putut ca să mă nasc în Babilon
ori mai tîrziu la Cuzco
trei lei să țin în spate pe blazon
cu Vishnu să fiu cuscu

În gena mea foșnesc mălinii
imi dau cerbii buzna în ereditate
în mine se ucid miron-costinii
ceasul verde din pădure-mi bate

Ca zmeii eu țin puterea
înafară de trup, în pămînt, în nisip
și cînd uit cum arăt, învierea
mă face într-un singur chip.

Seara în cartierul Țiglina

Cum vii pe bulevardul Șcînteii
scînteie străpuns
electromotorul serii bobinat cu sirme roșietice
din părul fetișcanelor, arămiu, emailat

tramvaiele își caută labișii

tramvaiele
imenși cai dintr-o autohtonă troie,
în burtă purtînd muncitorii care duc acasă
— împrumutat cu tandrețe din avut obștesc —
lucii metalelor lipit de streșina palmei
(ca o aură de bioenergie a plantelor, ca
o electrocutare cu acuratețe și voluntarism)
cu care mîngîie creștetul capului de copil
(ca un ou al lui Columb)

Cu palma lor încărcată cu electricitate
rotunjesc coapsele nevastei
(domnișoara Pogany), duc
sticla de vin la gură, surizînd lui Mamuna.
sau cînd palmele lor, muncitorești
se ating între ele, iese o flamă
ca la magistrala de înaltă tensiune a tramvaielor care
secționează măduva spinării orașului
seara pe la șase, în cartierul Țiglina.

Moldovenire intru

Cu Moldova, iaca, scriu
pre Moldova, pînă-n zare
fiică cu fiică, fiu cu fiu
și înșirare cu înșirare

mă ridic din oase vechi
și din cheaguri singerinde
tot perechi, perechi, perechi
tot urzinde, tot urzinde

Cu Moldova mă tot laud
pre Moldova înălbind-o
și tot beau de beau și beau
cu cimpia inverzind-o

Și adulec pe suhat
brazi dezvoltînd sămînța
care-n munte leat de leat
joacă dansul din Săpința

Din Moldova mă tot nasc
nesfîrșindu-mă mereu
lumiș în ceriuri casc
cu un ochi de semizeu

Cu Moldova eu incalec
Pe Moldova, fără friu
(cei ce samănă, pururi se aleg)
din trupul nostru-n astre-țișnește griu

Pe deasupra de Moldova
e pămîntul, cu olaturi
căci Moldova este cerul
înălțat în mii de caturi

Cu Moldova mă omor
pre Moldova, într-un viu
Cine-mi zice alior
știe că eu nu mă știu...

Doar Moldova mea mă știe !

Cordtahicîntec

Peste fir de trotuș
Moldova de-o strunga
Știți eu totuși
port inima pe stînga

Și mi-s lotru și
să-ți fur indelînga
și aproapele totuși
și dreapta și stînga

și mi-s oblu și-
s trupului tău dunga
sînt din singe totuși
și mă porți în stînga

Cap de bour, neobliterat

Moldova... spațiu abstract de ger
în care muntenii, cu albe pumnale
despică, cu sabia aortei, fără miner
predoslovii de ceață în limpede cristale

Moldova... ocnită prin care Nordul privi Mediterana
biserica întemeiată de crivăț în zăpezi
în care urșii își dezbracă blana
spre-a cobori-n telurice nămiezi

Moldova... ciine cu omăt pe bot
hăitînd prin codrii genetici inorogul fictiv
Moldova... spațiu abstract de ger,
Ochi în care ne-am inneca definitiv !

Doină

Nu te duce. Drumu-i dulce
Sîntem trei : Eu, tu, Neculce.

Tu suciși zece surtuțe. Infundași zece uluce.
Nu te duce. Drumu-i dulce.

Și-i așa de lipicios
C-ai să mergi cu capu-n jos.

Și-i atît de ros de dus
C-ai să fii căzînd în sus.

Și-i atît de lunecos
C-ai să-ți tai din fluier os

Și-i așa de sdrumicat
C-ai să uiți cum te-a chemat.

Și-i atît de nalt, bădii,
Că te duci de parcă vii.

Și-i așa de sdrumicat
Pleci femeie, vii bărbat.

Nu te duce, limbă dulce.
Nu te duce. Drumu-i dulce.

Nu te duce, nu te duce...
Nu te duce... Tu te-ai dus !

Rugă de călăuzire bună

Numele meu e Moldova
Joagăr crivăț răsărită
și de duhuri carnea mea
neascunsă-i nedormită

eu am infruptat cuvînt
și cuvînt am tot băut
în cuvînt doar m-am lăut
și eu mă numesc cuvînt

cit ce cum corasla cîntă
în matricea mea dintii
cit ce cum ceahlău mă svintă
sub stănișoara am să mii

Doamne, ajută-mi oriincotrova,
Numele meu e Moldova !

Rizomiforma

Cînd m-am uitat mai indeaproape
dvăzui că picioarele mele erau
niște rizomi
cu multe ramificații
și spre țărături amnezice le
scăldau o mie de
genetice ape
(strecurate printr-un tifon
impur de generații și blazoane)

Viața mea — pescărește gîndind —
era o barcă dată la apă
și parcă
nu tocmai bine incleiată în forme pare
nu tocmai osificată,
parcă

Eu stăteam locului și sub
mine viața mea curgea sau
poate curgeam eu printre picioarele
vieții mele și
viața mea stătea locului.

Și pe măsură ce curgea,
eu mă înrădăcinam aprig,
vrînd-nevrînd
încît tîrziu agiunsesem un ciot bătrîn din
care ar fi putut țîni o pădure întreagă
(cit de mare își este patria și poporul tău —
—intrebare—)
(răspuns — cit o pădure întreagă).

Moldoina

Vulpea ta de platină,
Bolta că mi-o clatină
și invilvorați-mă.
Și mi-s sumis-sumus-potimă
— ubi sumun ubi patria —
verb, herb,
pronume. Cratimă !

Prinde-mă și patimă
și invilvorați-mă.

Vilva să fie de aur,
de dor, labirint, minotaur.

Măi soră-mio, măi frate-miu
care o să-mi fiți, care-o să fiu.

Rindui-m-aș rîndunea
care soră-mea

Murgui-m-aș roibiu,
care frate-miu

Și m-aș / cumva cîndva
moldo-va
Și v-aș / fi-nsuratu-va-ș
cu Moldova.

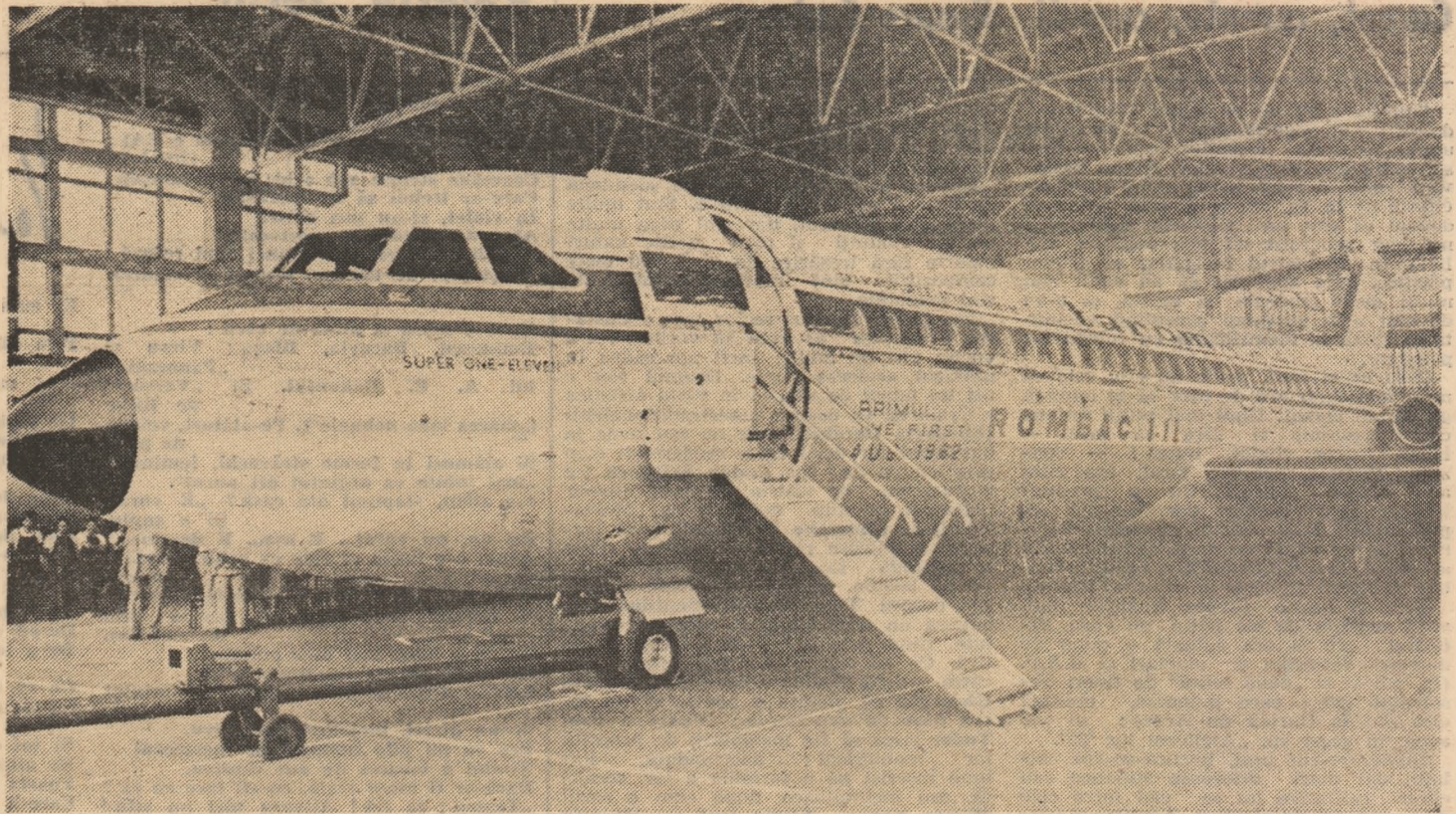
File din

jurnalul

de călătorie

al tinărilor

scriitor

24 martie, anul curent, înainte de amiază, întreprinderea de Avioane București. Primul interlocutor, proaspătul director tehnic, inginerul Dan Drăgoi. Până cu puțin timp în urmă șeful secției Montaj. Volubil, jovial, îndrăgostit pină la patimă de aeronautică. Parcă ne cunoaștem de-o viață. Ar trebui să fac cinste, zice. Săptămîna trecută s-au împlinit 80 de ani de la zborul „Liliacului”, știți ce vreau să spun. Răscolesc prin memorie și găsesem fișa în scurt timp. Nu coborisem din troleibuzul 82 chiar „cu mina goală”. Am citit pe nerăsuflăte : la Muzeul Aerului din Paris se află expus și admirat de vizitatori un aparat de zbor, pe care-l voi numi simplu și mai pe înțeles : avion. O copie fidelă, completează inginerul Drăgoi, se găsește și în colecția Muzeului Militar Central din București ; așadar, acest aparat „mai greu decît aerul” (care figurează pe una din primele pagini ale cărții de glorie a aviației moderne — a doua intervenție a directorului tehnic) a realizat la 18 martie 1906 primul zbor mecanic din istorie. Ce înseamnă acest zbor mecanic imi explică același desăvîrșit interlocutor, iar fișa mea se îmbogățește cu o nouă informație. În 1903 frații Wright reușiseră și ei să zboare, chiar mai mult decît Vuia, dar realizaseră acest lucru fiind lansați prin catapultă și nu autonom. Avionul românului s-a ridicat în aer prin propriile-i mijloace, fără a folosi vreun ajutor exterior. Cuplul aparat-motor era girat — pentru prima oară — de prezența elicei.

Martor al acestei expunerii de competență, secretarul comiteului de partid, Dumitru Dumitrescu-Bucșă, zîmbește reținut, ca după o revelație. Asocierea numelui românului Vuia cu cel al celor doi frați britanici ilustrează parcă drumul parcurs de „Liliacul” pină la ROMBAC ; mi se pare interesant și-l rog să continue. Spune : este poate cel mai important transfer de tehnologie între două națiuni. Există și înainte o strînsă colaborare între industriile aeronautice britanică și română iar programul ROMBAC reprezintă o etapă nouă și importantă, și logică aș spune, în istoria acestei colaborări. Cer amănunte despre această colaborare. Anterior au mai existat două programe contractate cu British Aerospace și anume, unul pentru executarea componentelor structurale ale BAC-ului și altul privind construcția cochetului avion de capacitate mică BN-2 „Islander”. Mai tîrziu aveam să aflăm de la chiar șeful acestei secții, Petre Mitu, că primul avion de acest tip a fost realizat în august 1969. Deci acum aproape 17 ani!

Vine din nou vorba despre ROMBAC, adică despre BAC-ul românesc, mîndria acestor oameni și a noastră, a tuturor. Pentru realizarea acestui program, negociat între anii 1977—1979, întreprinderea de Avioane din Băneasa beneficiază de una dintre cele mai mari investiții realizate vreodată în in-

dustria noastră aeronautică. Iar dezvoltarea capacității de producție a acestei întreprinderi este continuu și îndeaproape urmărită de conducerea partidului și a statului. Pe lângă licența ROMBAC, în cadrul Centrului Național pentru Industria Aeronautică Română, la întreprinderea Turbomecanica se dezvoltă programul de fabricație (tot sub licență) a motoarelor Rolls-Royce Spey Mk 512-14 DW care deservește aceste avioane. De la motorul „Liliacului”, un Serpollet alimentat cu vapori de bioxid de carbon (o noutate pentru vremea sa) la Spey, 512-14 cu turbine de 5 562 Rgf... Cum trece timpul !

Este aproape ora două, zi frumoasă de primăvară, a patra după echinox. George Bogdan, secretarul U.T.C., preia ștafeta. ROMBAC-ul este o realizare de mare complexitate.

doza de risc la avion este de 0,01 la sută, este o realitate verificată. Bine loane, cedez, spune-mi ceva despre tine, despre familia ta... Am o nevastă, trei fetițe și patru camere în cartierul Aviației. Puteam să obțin locuință în Băneasa dar am vrut să fiu mai aproape de Floreasca, acolo m-am născut și am locuit pină de curînd. Păstrez încă nostalgia celui cartier și din cînd în cînd pornesc în pelerinaj spre locurile copilăriei; imi place să-l salut pe Garibaldi (m-am interesat, există într-adevăr, în parcul Floreasca un bust de bronz al marelui patriot italian, E.M.) să asist la o partidă de șah ori table pe sub umbrele de trandafiri (m-am interesat, „campionul” cartierului se numește Gheorghe Simion și nu este altul decît... tatăl cunoștinței mele, E.M.), ori să privesc de

bă de o jumătate de oră iar seara mă uit la serialul despre Balzac. Nu e de nemaipomenit dar francezul e machiat de nota zece. Altfel pentru azi.

Dinspre aeroportul Băneasa răzbate zgomotul unui motor de avion. Decolează un AN-24, spune George Bogdan. Faceti și dintr-astea ? Nu, doar le reparăm. Se mai și strică ? Nu neapărat dar după un anumit număr de ore de zbor este obligatoriu să intre în hangar.

Timpul se scurge insidios iar informațiile se succed în ritm amețitor, inginerul Dan Drăgoi imi vorbește despre etapele importante ale programului ROMBAC — super one eleven, schimb rezerva de pix și notez totul după o metodă personală de stenografie. Deci, la 15 iunie 1978, în prezența președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, are

elegantă a avionului cifrele nu mi se mai par atît de înspăimîntătoare). După nici două luni, la 28 ianuarie 1980 sosește de la Hurn la București, transportat cu un avion Super Guppy primul fuselaj asamblat (pentru avionul 401). În august 1982 este gata primul (the first) ROMBAC — super one eleven (cum i se spune în țara lui de origine) iar la 20 septembrie are loc primul zbor de încercare. Trebuie menționate cu această ocazie numele celor trei piloți care au efectuat acest prim zbor Mircea Tapu, Ovidiu Căcăreanu și Romeo Cangea, adevărați maeștri ai zborurilor de încercare, după cum îi numește George Bogdan. La 28 decembrie 1982 întreprinderea de Avioane livrează Taromului acest aparat care primește indicativul 4 R-BRA. Această etapă odată încheiată, povestea ROMBAC-ului nu se sfîrșete ci abia începe. În zilele următoare, pe pista aeroportului Băneasa va începe să ruleze cel de-al șaselea avion din cele 82 ce se vor construi aici.

S-a făcut tîrziu, oamenii pleacă spre casă și altundeva, mai sînt atîtea de spus și interlocutorii mei par dispusi să continue. Ca să nu abuzez transoriu telegrafic ultimele cîteva informații. Prima se referă la Grupul școlar al întreprinderii. Există un liceu industrial de profil și o școală profesională. Tinerii care se pregătesc aici sînt constructorii de miine ai cine știe căror noi tipuri de avioane. Viitorul schimb al ștafetei este asigurat.

La întreprinderea de Avioane există un club de modelism cu secția de aeromodel (Răzvan Bujor, Tiberiu Ionescu, Ion Manea), navomodel (Mircea Chiriteșcu, Ion Tăcleanu), și automodel (Dan Marinescu și campionii naționali de viteză la clasa C, Victor Hack și Dumitru Constantin). Un alt club, mai nou, are abia un an de la constituire, este cel numit FEMINA. Organizează cercuri cu activități pe teme dintre cele mai diverse la care sînt invitați scriitori, ziaristi, oameni de artă și cultură. Cîteva teme predilecte ale membrilor clubului sînt literatură, pictură, design, vestimentar, ikebana dar și (se putea altfel !) tricotaie, goblenuri, dantele.

Nu pot încheia fără să menționez existența unei publicații intitulată ARIPI, coordonată de inginerul Valeriu Adamache și avînd ca redactor șef pe Viorel Zaharia. O revistă interesantă, realizată cu sprijinul editurilor Știința, Meridiane și Militară.

O zi fructuoasă. Păcat doar că a fost prea scurtă. În drum spre Casa Științei notez cîteva nume pe o margine de carnet. Vlaicu, Vuia, Coandă, Augustin Petre... Mă opresc aici. Nu eu scriu istoria aeronauticii românești. Am semnat doar cîteva impresii pecind de la numele a două avioane : Vuia I sau „Liliacul” și ROMBAC 1-11.

ECATERINA MATACHE

DE LA „LILIACUL” LA „ROMBAC”

Pentru finalizarea proiectului avionului din seria 560 sînt în sistem vreo 51 500 desene care definesc circa 100 000 de repere (o sută de mii ! scriu acest număr și cu litere de teamă că n-am înțeles bine dar imediat urmează, ca o confirmare, un altul la fel de năucitor : pentru realizarea avionului sînt întocmite 64 000 de tehnologii !)

Urmează alte numere, George Bogdan nu pare impresionat de ele, 18 organizații în care activează 1 800 de uteciști, cit se poate de firesc dacă socotim că la întreprinderea de Avioane mai mult de jumătate din personal îl reprezintă tinerii, pină în 30 de ani. Am chiar prilejul să cunosc pe unul din ei, se numește Ion Simion și lucrează aici de aproape 12 ani. Ne împrietenim repede și convenim să-i spun pe nume dar nu Ionel sau Nelu, nici Jean ci Ion, așa cum se scrie și se aude în românește. Îl întreb, ai zburat vreodată cu avionul ? Da, nu e cine știe ce, prima dată și se pare ceva deosebit, apoi te obișnuiești, în orice caz te simți mai bine decît în 112. De ce crezi că simte omul nevoia să zboare ? La început, cred, a vrut să demonstreze că poate face una ca asta. Acum, pentru că e mai rapid, mai comod, mai sigur... Mai sigur ? Da, în aer se produce un accident la zece milioane de ore, statisticile o spun, ia gîndește-te cîți mor în acest timp pe pămînt în accidente rutiere... Așa să fie ? Dumitru Dumitrescu-Bucșă îi dă dreptate,

pe trotuarul opus cludată vilă a „divinului critic” (m-am interesat, sînt în stadiu avansat tratativele dintre Ion Simion și un intermediar în vederea achiziționării — fie și la suprapreț ! — a „Istoriei literaturii de la începuturi pină astăzi”, E.M.).

Revenim la avioane, ce părere ai despre ROMBAC 1-11 ? Este un avion frumos și bine făcut. Dacă l-ai vedea zburînd l-ai putea identifica ? Bineînțeles. Cum ? Păi, după... Nu-i prea ușor de explicat, trebuie să cunoști cite ceva despre avioane, amperajul, botul, amplasarea motoarelor și numărul lor... Nemaivorbind că sînt avioane care se fabrică în variante de lungimi diferite, unul e mai scurt decît altul de același tip. Bunăoară, B 707 — SP (performanțe speciale) îl recunoști că e Boeing dar e mai scurt decît 707 obișnuit. Și mai sînt cazuri. Ce-mi mai spui despre tine, Ioane ? Păi ce să mai spun, că e zi de leafă și după program plec cu nevastă-mea pe Lipsani, la cumpărături. Așa m-am obișnuit, chiar dacă nu găsesc totdeauna ce-mi place imi încep căutările pe Lipsani, sînt un bucureștean de modă veche deși după vîrsta din buletin nu s-ar putea spune. Scrie că pe nevastă-mea o cheamă Pica, sau mă rog, așa îi spun eu și lucrează și ea tot la Avioane, plecăm împreună, nu ne dăm întîlnire la Ceas, la Universitate și jumătate — vorba lui Dan Spătaru. Altceva ? Am de sădit doi pomi în fața blocului, tre-

loc la Filton semnarea contractelor de licență, asistență tehnică și școlarizare. Șase luni mai tîrziu, mai precis la 28 ianuarie 1979, este semnat la București și Contractul de livrări. Aceste contracte, negociate între Centrul Național pentru Industria Aeronautică Română și British Aerospace prevăd posibilitatea de a fabrica și desface la intern și export un număr de 82 de avioane, pină în anul 1995. Pentru realizarea programului, în cadrul Contractului de școlarizare și asistență tehnică a fost pregătit un mare număr de specialiști români, iar British Aerospace va acorda și în continuare asistență tehnică la construcția avioanelor. Cît privește licența de fabricație a ROMBAC-ului contractul are unele caracteristici pe care Dumitrescu-Bucșă mi le dictează rar, socotindu-le demne de tot interesul. Și chiar sînt ROMBAC-urile construite la noi în țară, spune el, sînt certificate de Direcția Aviației Civile Române, dar în cadrul aranjamentelor cu British Aerospace și cu Autoritatea Aeronautică Civilă din Anglia (organul de aeronavigație britanic) avioanele primesc și un certificat din partea C.A.A.

Dan Drăgoi își continuă expunerea : la 7 decembrie 1979 intră în vigoare pachetul de contracte ceea ce înseamnă că, practic, programul ROMBAC 1-11 a demarat (Rememorez datele care m-au uluit la început, 100 000 de repere și 64 000 de tehnologii. Privind silueta

Curent, curente, curenți dinspre Craiova

Ambiția celor de pe malul Oltului s-a dovedit a fi nedeținută și la București unde, pe urma ieșenilor, timișorenilor, sibienilor sau brașovenilor, filiala Craiova a venit în corpore împreună cu cenacurile de la Tg. Jiu și Slatina, pentru a dovedi că sint un teritoriu, delimitabil nu doar geografic ci mai degrabă, stilistic în perimetrul încăpător al artelor plastice. Este adevărat că au venit mai mulți decât credeam că există, și s-au dovedit a fi generosi acceptând vecinătatea (pină la identificare) cu colegii lor pitesteni.

Ceea ce ei încă, poate nu știu este că nu a fost chiar atât de ușor să se impună pe cit au crezut, fiind mai puțin unitari ca timișorenii și fără să lase — lucru foarte ciudat, totuși! — senzația vreunui specific local, așa cum au făcut-o ieșenii. Cu o producție artistică bogată dar inegală ca preocupări și cu destule hirtzoape valorice, cu o vizibilă tendință centrifugală a artiștilor, filialele Craiova + Tg.-Jiu+Slatina + Pitești ajung la un rezultat frumos.

Fără să poată invoca tradițiile unei vieți artistice de cel puțin un veac, Piteștiul are la ora actuală o mină de membri definitivi și stagiați ai U.A.P. (11, adică) și „două miini“ de tineri absolvenți (26) care muncesc, creează aici sau la Curtea de Argeș; ei vor avea, în acest an, „Atelierul lor '35“.

Supăr-se-vor unii, bucura-se-vor ceilalți. dar mari diferențe stilistice sau chiar calitative nu se văd între cele două grupuri de creatori. Amestecați bine prin panotare (așa cum se face cu cărțile de joc), ne păcălesc la tot pasul: cind vezi un pictor bun zici: „se vede cit de colo că e craiovean“ și pe etichetă scrie Pitești sau invers.

Lucrările care ocupă parterul (față) și etajul sălii Dalles din București încearcă să reflecte pe cit posibil toate genurile în care se exercită artiștii plastici pe aceste meleaguri: pictură, sculptură, grafică, tapiserie, sticlă, metal, ceramică, bijuterie, scenografie, design, chiar și caricatură, mai puțin creație vestimentară.

Intr-o ordine în dezordine, alcătuită după rațiuni de gust, ne vom pronunța și noi: scenografia e mult prea stingheră și pusă la propriu dar și la figurat „la colț“ pentru a ne forma o idee. Designul, invocat aici prin piesele gândite de doi tineri Alexandru și Rodica Alămoreanu, e la el acasă (caroserii de mașini pentru uzinele din Pitești !); bijuteria e excelent susținută prin seturile lui Ion Marinescu secundat de Liviu Gheorghe; tapiseria Marianei Senilă-Vasilii stă într-un raport invers cu activitatea sa de cronicar la revista „Argeș“: în scris are nerv și fantezie, în practică dovedește că știe teorie, la urma urmei... e bine. Restul lucrărilor de tapiserie scapă interesului nostru.

Sculptura e inegală, poate mai modestă decât în cazul altor filiale. Radu Adrian e și nu e convingător prin „Tuculescu“ dar captivează și surprinde prin ample reproduceri după „Mauzoleul — Eroii de la Mateias“; Nicolae Georgescu și Dinu Velescu au, aici, contribuții meritorii. Vasile Rizeanu (prezent și cu acuarelă) oscilează între o originalitate cu zvicnire autentică dar cu alunecări de gust și o banalitate nevinovată de nimic. Și totuși, peste unele dintre lucrările sale nu se poate trece cu vederea.

Kelemen Robert mi se pare interesant de urmărit de-acum încolo, fiind dotat — sper să nu mă-nșel — cu o vocație adevărată pentru expresivitatea redată volumetric; Rodion Gheorghii și Voinea Marcel, iată încă două prezențe onorabile în acest salon.

Tinărul Sergiu Săliște care abordează marmora cu o dezinvoltură de cioplitor clasic și fior liric modern, ne surprinde de două ori: pentru alura de sculptură de muzeu pe care o practică și pentru (semi)anonimatul în care (încă) se află.

Din păcate, grafica n-a fost un teritoriu al celor mai mari bucurii. Tehnici cam (prea) complicate, idei nu întotdeauna exprimate cu limpezime, lucrări „muncite“ dar vlăguite, o tentativă de caricatură fără umor dar cu mister de literatură SF, și o mare, foarte mare uimire: la Craiova, la Pitești, mă rog, mai pe la Tg. Jiu, nu se desenează? Așa, pur și simplu... desen cu creionul, cu penna, în tuș, acuarelă ca pe „vremuri“, nu se mai „poartă“? Cu o listă de nume și lucrări memorabile în minte ale unor creatori bucureșteni, ieșeni, timișoreni, clujeni vroiam să văd cum se completează ea aici? Nimic. Faptul că Suzana Finținaru este prezentă cu marile ei compozitii în alb și negru, evocind păduri de liane fcoarice, nu înscamnă încă mult; ea este deja bine cunoscută; și alături de ea, Constantin Marinescu (decorativ inepuizabil), Mircea Birloiu (imaginație, tehnică, acuratețe, prospețime, modernitate de nota 10) și Alina Roșca își cam cer urmași, emuli, tovarăși de drum. Din păcate.

Un loc aparte între grafică și pictură, un loc aparte pentru viziunea ce se desprinde categoric de tot ce fac colegii săi de aici, un loc aparte printre ceilalți graficieni din țară care fac din umbră și lumină o picto-grafie, știind să zămisloască atmosferă, tensiune, eroi, situații, cerind replici, implicând spectatorul în țesătura de idei și gânduri a lucrărilor, un loc de seamă prin capacitatea de a evoca și fixa flash-uri dintr-o realitate

mereu în transformare, îl are suita de lucrări ale lui Alexandru Jakabhazi. Dar nici el nu-i revelația sau noutatea acestei expoziții, e doar o reconfirmare.

Pictura ar fi trebuit să fie secțiunea de bază a expoziției. Nu e. Sint multe lucrări, e adevărat, dar sint prea multe peisaje cuminți și prea multe natuiri moarte fără tresărire de gând. Nu toate compozițiile sint reproșabile, nu toate sint laudabile.

Nu despre spiritus rector care e Eustafiu Gregorian aș vrea să vorbesc; s-a vorbit atât de mult, incit am cădea în plictisul aceloraș laude. Drumul său e azi un punct de sprijin în viața artistică a Craiovei. Ci despre supertradiționalității (Elisabeta Dorobăț) care nu pot avca la antipodul lor decit niste modernități cum este echipa de șoc Traian Stănescu (ce gestualism, ce tașism, ce gest efemer instaurat în chip definitiv ca „Mortarul“!) și Gheorghe Crăciunoiu care trasează nemiloase rețele op-art-iste peste o plăpindă floare-ntr-un vas, făcînd valsul boston să sune-a boogie-woogie, sau despre Tania Samoilă-Șepitici care cultivă un expresionism plin de vitalitate, fiind și o probă de tinerețe artistică. Ce se mai poate ține minte? De către artiștii Rodion Gheorghii și Liviu Gheorghe că pictura e pentru ei un teren doar de experiențe; Paula și Paul Tudor riscă să fie instăpiniți de propriul lor manierism; deocamdată, sint bine înscrși pe o formulă a lor, șocantă, sau incintătoare, după cum e cazul Mircea Novac, Florin Isuf ori Marusia Morcov. Unii prin nume printr-o aliterare, Ion Pantilie și Gheorghe Pantilie sint și stilistic inrudii; împreună cu Ion Viad alcătuiesc o triadă care apără dreptul picturii moderne să exprime chiar și sentimente nu numai senzații optice bine și îndelung cantificate. Sint niste înaintemergători.

Noutatea, anume lăsată la urmă, este secțiunea ceramiștilor, mai exact a celor ce lucrează în tehnici speciale (gresie, porțelan) și a sticlurilor care transformă podiumul unde stau lucrările lor în însăși inima expoziției. Acolo totul e viață, pulsează, fascinează, incintă, cucerește. Frumusețea pur și simplă sau frumusețea pură și simplă a acestor obiecte lucrute cu mîgălă și înalt profesionalism „bate pe umăr“ de sus selecția trecutei triennale de specialitate sau a recentei municipale bucureștene. Demonstrația lor are puterea de șoc a unei explozii de talent al cărui purtători sint: Valer Neag, Florin Bondoc, Viorica Neață-Bălănică, Cristian Sergiu-Ianza, Stela Lucici, fragilul și rafinatul Florian Maior, Elena Berindean, Daniela Cleoanță, Traian Duță și Mihai Topescu.

Nemăcinați de mici vanități locale, artiștii craioveni și pitesteni expun laolaltă cu o mai bine chibzuită proporționare a „numărului de lucrări pe cap de artist participant“ astfel că, sosirea acestor filiale la București nu a prilejuit micro-personale stat-in-stat. Lista celor amintiți aici nu echivalează cu negarea calității artistice a celor omiși. Valorile, uneori, se descoperă mai greu, tot sîrînd de colo-colo din Bănie în Trivale; de aceea, ne-mai-zărîndu-le, am întrebât și eu: „Hai, vaoare spune-mi, unde te... pitești?“

SIMONA VĂRZARU

*) Expoziția Filialelor Craiova și Pitești și cenacurilor Tg.-Jiu și Slatina, sala Dalles, București, martie 1968.

Fără machiaj

Astăzi fugim de-acasă!

A început, deci, dimineața celui mai frumos adevăr al firii! Se topesc ghețurile. Primele păsări zvicnesc. Totul e cuprins de o splendică nervozitate! Poeții au început să bintuie fără țintă prin oraș, descheiați la haină! Respirația noastră eliberată împinge în sus apăsarea cerului. Străveziu, insinuant și dulce, aproape cochet, vîntul palmuiește ușurel trecătorii, amuzat și intim... Azvirle țigara! Nu mai ai nevoie de acoperire de fum care ți-a ținut de cald în întunecimea iernii! Pata de soare de pe covor este semnalul: poșta de dimineață a sufletului îmbăiat și nou, proaspăt și liber! Trebuie să schimbi totul: vestimintele, traiectoria zilnică spre locul de muncă, lecturile... Și visele, poate să trăim, deci, pe placul secret al sufletului omenesc: cu feres-trele larg deschise! Bună-dimineața, prietene! Ce fericit sunt că am ieșit din iarnă ținîndu-ne strîns de mină! Bună-dimineața și ție, cel care mi-ai purtat vreun gînd urit! Nu mă mai privi încruntat, nu vezi că un aer de toleranță fistică a răscolit toate „seriozitățile“ noastre? Zimbește-mi, așa cum îți zimbesc eu ție acum! Bună-dimineața, iubirea mea! Imi place rochia ta nouă și felul în care îți treci mina subțire prin valul părului, închizînd ochii de atîta lumină. Am și uitat că noi doi am plîns vreodată.

Atelier

Valeria Seciu

Pe un colț de masă albă
Un pahar innobilat cu flori:
Ghiocci, violele, brîndușe...
Ghiocci sint pali și fragili (cum e EA);
violelele,
Care-ar trebui să fie-mbrăcate
În violet, și-au pus mască
Absurdă, stridentă: portocalie
(Precum vorbele EI atunci cînd refuză:
Neașteptat de tăioase, brutale și sigure).

Masa e joasă și plină de cărți:
Eminescu, Bacovia, Blaga; Vieru și
„Panorama“
lui A. E. Bakonski. Și „Versuri“
de Rilke
(„marea mea nebunie“). Pe-alături, veioze
de preț.
Și alături în forme străvechi, feminine,
„mai iubite ca argintul ori aurul“.

Iar albul, stăpînul din casă? „E curat,
Și e suplu.“
Ba nu, nu curat... E așa... E deschis...
Acum e-o fetiță ce ride cu ochii. Deodată
tăușeste
Reținut și ușor; ea o bătrînă fără putere.
Se iubește mai mult în Ersilia Drei
(Pirandello).

Eu mi-o aduc mai bine aminte
În Margareta (a lui Bulgakov!)
Rochia strîns neagră, culoarea pămîntului
ars

de-un pirjel, pirjelînd dinăuntru.
Era ca un pile fumuriu de mestecen
Ținînd o leoaică de aur captivă.
Dacă-ar fi înc-o viață, ce-ai face eu ea?
„Teatru; la fel! Alceya nici nu știu!
Dar altă viață nu vreau! Cum să vreau!“
Refuză, se supără, de pare-aș sili-o
Să se mai nască o dată.
Se uită în gol. În trecut? „Aveam nouă
ani...
poate zece... Stăteam cu oglinda în față...
Vorbeam... De atunci am dorit
A ajunge actriță. De ce? Nici nu știu...
A fost o
nevoie... Nevoie... Așa imi spunea și
bărbatul-meu...“

Și tot ce muncesc să insemne ceva...
Să aibă noroc Alexandru...
Poartă un nume de împărat
Care-a cucerit lumea, cum să nu aibă
noroc?!

Se bucură blind, ea o mamă. Și ride;
Cu ochii din nou de fetiță și-albaștri.

Artiști români în evocări contemporane

Amza Pellea (XX)

Jurnalul unui actor (4)

NOPTI NEDORMITE DIN CAUZA
EMOȚIILOR

A trecut ceva timp de cînd Amza Pellea conduce teatrul și cu toate acestea traciul începutului nu l-a părăsit. Din drumurile pe care îl poartă rolurile în film, ratîndu-și mai departe concediile, actorul rămîne un statornic gînditor la soarta Naționalului craiovean. Nu au importanță capriciile verii și nici călătoriile prin satele Olteniei, în turneu. De-acum, odată cu primele semne ale toamnei, încep repetițiile. Două etape pe zi pînă noaptea tîrziu. Nu e prea greu să detectezi starea de emoție directorială în aceste simple notații. Deschiderea celei dintii stagiuni în noua sală și pregătirea unei premiere absolute, un debut, sint aspecte tulburătoare dar și dătătoare de mari speranțe. Speranțe la aprecierile publicului. Stăpînindu-și propriile emoții ce transpar fie și împotriva gîndului că ele se vor fi consumat la apariția rîndurilor în revistă, Amza Pellea ia rolul unui funcționar de la casa de pensii: „Mă gîndeam odată că poate ar

Primul personaj interpretat de Amza Pellea pe scena craioveană ca „titular de rol“: Hlebnikov din „O chestiune personală“ de Alexandr Stein

trebu calculat la vechimea în muncă și nopțile nedormite din cauza emoțiilor. În ele se cheltuiește cert mai multă energie decit în oricare altă zi cu program obișnuit de muncă“. O anumită neliniște dă semn că timpul declarațiilor de circumstanță, al propagandei postinaugurale a cam trecut și că publicul se pregătește să dea notă artiștilor dramatici craioveni.

„Repetițiile merg bine, actorii repetă cu seriozitate și dăruire, spectacolul începe (e vorba de piesa „Locul tău sub soare“ de Gheorghe Robu — n.n.) să-și contureze rotunjimea și clarviziunea“.

Și totuși! Ceva nu pare să fie în regulă. Directorul dorește succesul. Il adulmecă, însă un dram de nesiguranță și o mare emoție devin emblemele noii lui stări: „Totuși nimeni nu poate garanta reușita unui spectacol deoarece, pe lîngă dăruire, muncă, profesionalitate, mai trebuie încă ceva“. Ce este acest ceva? Har, talent, inspirație, șansă, baftă, public receptiv, stare? Artistul nu dă cuvîntul trebuitor poate pentru că el însuși nu poate numi acel „ceva“. Cuvintele cu care incheie Jurnalul din luna octombrie ne indică o îngrijorare de bun gospodar deprins a pipăii impalpabilul: „Ceva necunoscut și misterios ca un parfum fără miros, ca un polen fără greutate“.

ADRIAN PINTEA

P.S. Învîgătorii de orice fel s-au născut primăvara.

IOAN LAZĂR

„Contemporan” *)

Unul dintre ciclurile de manifestări deschizând căi de pătrundere într-o lume sonoră mozaicală, adesea contradictorie este **Panoramic XX**, găzduit de sala Studio a Ateneului Român, al cărui ultim afiș a adus în atenție formația **Contemporan**, condusă de Marcel Spinei. Reunind deopotrivă personalități de valoare — a căror înaltă ținută s-a impus într-o arie stilistică vastă — și instrumentiști cu un profil interpretativ mai puțin pregnant, ansamblul atinge de obicei cotele autenticului profesionalism, apropiindu-se de un repertoriu divers, oferind interesante incursiuni în compoziția actuală românească și universală, context în care s-a înscris și această seară de prime audii.

Cu o unică excepție (cea a italianului Luciano Berio) programul a propus o pendulare între două „teritorii muzicale” disociate pe plan geografic și cultural — cel românesc și cel canadian — ambele fiind reprezentate prin intermediul paginilor datorate unor autori din generații diferite: cea despre care s-ar putea spune că ilustrează vîrsta confirmărilor valorice și cea aflată în anii de apogeu ai maturității creatoare.

În lucrarea „La porțile visului” pentru flaut și percuție, Doina Nemțeanu-Rotaru optează din nou pentru căldura expresivă a „timbrurilor moi”, învăluitoare, ce dau glas sensibilității profunde, arculate într-o riguroasă elaborare conceptuală. Melopecă flautului, apropiată de suflul doinei sau investită cu valențe incantatorii, alături amintind bocetului prin formele de încheiere ale frazelor degajate cu limpezime și simplitate un ethos specific autohton nu numai la nivelul limbajului, ci și al substanței; în discursul său, flautistul Vasile Gantolea a reliefat acest aspect, preocuparea sa pentru detaliile partiturii umbrind fluiditatea exprimării, naturalitatea acesteia.

Cu o mare libertate a mijloacelor compoziționale, Șerban Nichifor a explorat în cele **Patru schițe pentru un lied nedeterminat** pe versuri de Mircea Dinescu modalități de concretizare sonoră a grotescului. Spontanitatea și pregnanța pigmentului coloristic al textului poetic apar „ingroșate” în plan muzical, deopotrivă prin configurația liniei vocale a contratenorului, prin tipurile de emisie ce îi sînt solicitate, ca și prin „decorul” aluziv realizat de pian și percuție. Demonstrîndu-și încă o dată variatele și remarcabilele sale disponibilități artistice, tenorul Vladimir

Popescu Deveselu, avînd alături pe Adrian Tomescu (pian) și Alexandru Matei (percuție), a accentuat forța sugestivă a imaginilor prin verva „arsenalului” său interpretativ, subliniind caracterul spectacular, nota de teatralitate a opusului.

Croquis „Din spațiul mioritic” pentru ansamblu de Marcel Spinei se încadrează în categoria opusurilor ce gradează lent evoluția unor stări și nu în a celor ce derulează evenimente sonore; țesătura sa polifonică în general aerată (poate insuficient slefuită timbral) creionează parcă o ambianță bizantină prin împletirea desenelor melodice modale, interpretarea de față neatingînd sudura omogenității expresive. Unele rezerve asupra tălmăcirii ne-a generat și **Per quattro** pentru flaut, oboi, vioară și violoncel de Ștefan Niculescu, unde un material muzical deja cunoscut, relevînd o complexă și organică structurare, a apărut mai puțin unitar condus și datorită unor carențe ale sincronizării. Amploarea proporțiilor și a suflului narativ, vigoarea scriiturii ce conferă vioarei atribute melodice, armonice și polifonice, (accentuate pe parcursul construcției strofice) caracterizează creația lui Wilhelm Berger: **Poem per suonare** pentru vioară și bandă magnetică, căreia Marcel Franțescu i-a dezvăluit expresivitatea sobră prin strictetea execuției sale.

Sequenza pentru oboi și synthesizer de Luciano Berio a prilejuit lui Lazăr Augustin Betea etalarea performanțelor sale instrumentale prin traversarea unei largi palete de modalități tehnice, de efecte timbrale, pe fundalul pedalei instrumentului electronic. Fără a contura un tablou concludent, paginile canadienilor Claude Vivier, Clermont Pepin și Bruce Mather au reprezentat o instructivă pătrundere într-un spațiu compozițional prea puțin familiar publicului de la noi.

Interesant în totalitatea sa, deși sub unele aspecte eclectic, concertul formației Contemporan (din alcătuirii căreia fac parte, pe lângă cei deja menționați, Sanda Spinei — synthesizer și Marcel Spinei — violoncel) a inclus cîteva momente de autentică realizare artistică, pe care le dorim reevaluate printr-o continuă și temeinică activitate interpretativă.

ANCA IOANA ANDRIESCU

*) Panoramic XX — Concertul ansamblului „Contemporan”, sala Studio a Ateneului Român, duminică 23 martie 1986.

Formația „Contemporan” condusă de Marcel Spinei, oferă interesante incursiuni în compoziția actuală românească și universală

Dimineața artelor

Floarea de piatră

Un dor nenumit, o nostalgie elegiacă, un abur de neîmplinire fără dezlegare planează peste poezia din „Riu cu cerb în frunte” de Radu Felix. Obsesia tirziului, a timpului implacabil, simbolurile fragilității cutreieră această poezie a tristeții disimulate sub haina freamătului vitalist.

Genul proxim — Magda Isanos. Aceeași exultare a vieții pe fundalul unui tragicism de substanță. Poetul are capacitatea de-a afirma cu limpezime ce va fi și de-a sugera exact contrariul: „Nu e nici cînd tîrziu în suflet / Cum nu-i în frunze sau în fructe.” Dar în fructe sau în frunze nu poate fi tirziu privind lucrurile prin prisma atotputerniciei ciclurilor vegetale, a transformării continue din ceva în altceva... Una din cele mai frumoase poezii ale ciclului citat este „Dorul de lacuri”, de-o desuetudine filigranată, dusă pînă la perfecțiune, o incizie scurtă și dureroasă într-o memorie a îndurerărilor gratuite, care nu se știe de unde vin și încotro se duc. Ascultați ce frumos curge această strofă contrapunctică a întâlnirii orifice: „Mă arde un dor cum nu s-a mai spus / Dorul de lacuri în care din cer / Să picure toamna lumină / Și iernile ger.” Ecouri din Bacovia și mai de departe, din Eminescu, și mai din adîncuri, din chiar firea mioritică. Nimic nu e întreg și nimic nu e supus împlinirii. Nimic nu e legitim și nimic nu e cu adevărat fericit. „Și venind înapoi să mă las / Fulgerat de dorul de ape / Ca de-o mare unde-am gustat / Intiul meu vis pe furate.” Toată această spunere poetică enunțativă și neîncheiată e denunțarea unei imposibilități. Toate sînt la locul lor — zăpada, efigia iernii, aprilie care visează, țărnuțele gol, femeia iubită, septembrie, octombrie (lunile preferate ale poetului căci numai poezii pot să presimtă cu atîta cruzime) forma dureros de dulce a sonetului, copilul, poetul adorat

(desigur, Nichita Stănescu), via somnoroasă, prunii grei, viorile ascunse-n copaci, mesteceni, pădurea, o ființă „amețită de fosnetul somnului”. Totul e de-o cumințenie suspectă. De-o ordine neliniștitoare. „Ștampa cu fîntină” amintește desenul lui Coșbuc: „Unghiul mușcat / e cu virful în soare / ciutura veche în cercul întors / și-n răcoare.” Meru accentul e pe ceea ce ar putea fi sau ar fi putut fi, într-o acceptare resemnată, o fatalitate secretă bine ascunsă sub faldurile bogate ale exultării vieții.

Se întâmplă ceva și nu crezi, pipăi cu degetele și negi. Altcuiva încă nu-i dar îi trăiești presimțirea ca pe-o alarmantă realitate. În această contradicție se plasează starea poemelor: „M-am întors împingînd oglinda cu cotul / argintul s-a spart, a rămas norocul / urcînd, coborînd ca pe scară / inima în care am locuit / cîndva, demult, într-o vară”. Și-apoi distanța dintre cei doi îndrăgostiți care vor să învingă și viața și moartea, care vor să fie împreună mai mult decît se poate: „Ce departe sînt toate, ce aproape pădurea / Navigăm împreună într-un cenusiu pastel de aiurea.”

Cum față de multe alte trasee lirice discrete, am fost neatent și la subtilitățile acestui poet al sugestiei. Un volum inedit, rămas în manuscris de la Radu Felix și numindu-se „Floarea de piatră” ne va dezvălui mai mult din ceea ce a fost original și particular într-un discurs liric rupt cu brutalitate, nedrept de devreme. „Floarea de piatră”, un simbol al poeziei lui Radu Felix, candoare și hieratism, durerea despărțirii și trăire a fiecărei secunde cu încăpăținare este chiar dorința de-a fi, exacerbată, atotputernică.

Un ultim țipăt aruncat lumii măiestre.

CLEOPATRA LORINȚIU

Atitudini, dezbateri, controverses

Să mai citim o dată Hamlet..

În continuarea dezbaterii inițiate de SLAST pe marginea spectacolului „Hamlet” în regia lui Alexandru Tocilescu, în care și-au expus punctele de vedere croaicarul teatral Miruna Ionescu, Gîrlă Modorcea și Paul Cornel Chiuc, publicăm în acest număr prima parte a comentariului criticului literar Roxana Sorescu.

Paginile revistei noastre rămîn deschise și altor intervenții în cadrul acestei dezbateri.

Probabil că profesiunea cea mai apropiată de cea de istoric literar nu e aceea de scriitor, ci aceea de regizor. Sensurile, pe care unul încearcă să le traducă, incomplet și trădător, în noțiuni, celălalt le intrucează în miile de nuanțe concrete ale spectacolului uman în mișcare. Posibilitățile de sugestie, capacitatea de conotație a celui din urmă, utilizînd procedee sinestezice, sînt net superioare, și un spectacol cu Hamlet va fi întotdeauna mai complex decît orice încercare, oricît de întinsă, de a descifra intelectual sensurile lui Hamlet. Îndrăznim totuși a ne confrunța viziunea asupra dramei lui Shakespeare cu viziunea intrupată pe scena unui teatru, cu gîndul că vor ieși poate la lumină sensuri care să sporească demnitatea intelectuală a actului de interpretare.

Hamlet este drama absolută a ambiguității. Nu e cea mai bine construită din punct de vedere dramatic, dar e cu siguranță cea care a fascinat cel mai puternic spiritul uman din toate timpurile, atras de neputința de a răspunde la întrebările fundamentale ale existenței și de spectacolul conștiinței agonistice cu mult mai mult decît de opțiunea pentru oricare dintre soluții. E privilegiul Renașterii, care a exaltat tot ce era măreț în ființa umană, a fi descoperit și ambiguitatea funciară a condiției umane și de a fi făcut dintr-un personaj emblema spiritului vesnic neliniștit în fața necunoscutului. Conținînd în sine toate posibilitățile, Hamlet va fi întotdeauna modern. Fiecare epocă îl acceptă în felul ei și nimeni nu poate spune în ce fel este Hamlet. De aceea, tot ce urmează trebuie citit doar ca traducerea unui mare semn de întrebare. Dacă există vreun sens al dramei, acela stă în neputința de a opta pentru vreun sens. În mod obișnuit se alege una dintre dramele conținute de Hamlet și se reprezintă aceea. Sînt rarissime cazurile cînd se încearcă a fi reprezentată însăși ambiguitatea. Spectacolul de la **Bulandra** mi se pare a fi un astfel de caz, în care s-a pus în joc miza cea mai mare. Fără succes, după părerea mea. Îmi sistematizez argumentele după compartimentele spectacolului.

Textul. Atît cît poate judeca cineva care cunoaște numai după audiere textul reprezentat, ne aflăm în fața celei mai fidele, mai sugestive și mai plastice traduceri a originalului. Soluția adoptată de eminenta traducătoare Nina Cassian — de a apela și la inserții din traduceri anterioare (și, din cîte ne-am putut da seama, ale lui Leon Levitchi și Vladimir Streinu au furnizat cele mai multe ajutoare) — este, probabil, cea mai bună. Regretăm de a nu avea sub ochi un text lîpărit și sugerăm editarea lui, pentru că reprezintă, înainte de a fi un pretext de spectacol, un eveniment al limbii și al culturii române. (Neputînd cita, de aici încolo, din acest text și nevrînd a apela la alte traduceri, ne vom ilustra în continuare opiniile apelînd la original, după **The Complete Works of William Shakespeare**, Abbey Library, f.a.). O singură observație: celebrul „To be or not to be: that is the question” se tălmăcește nu tradițional, cu „A fi sau a nu fi, aceasta-i întrebarea” ci „modernizat”, cu „A fi sau a nu fi, acesata e problema”. Vesnică problemă a existenței noastre cotidiene, pe care avem sarcina s-o rezolvăm cît mai urgent, a invadat și monologul lui Hamlet. L-a actualizat? Cred că l-a banalizat. Shakespeare, marele maestru al amestecului de stiluri, n-a amestecat limbajele în acest monolog.

Altă problemă: textul reprezentat nu este textul integral al lui Hamlet. A devenit un fel de lege subînțeleasă în spectacolele moderne dreptul de a scurta piesa. De acord, cu o singură condiție: dintre multele piese pe care le conține Hamlet, să se aleagă una și să se joace aceea. Toată trupa să interpreteze aceea și să se elimine tot ce nu-i aparține, fie ea dramă politică, tragedie existențialistă sau scenariu arhetipal. Atunci cînd, din principiu, nu vrei să impui o interpretare anume, ci să sugerezi toate posibilitățile conținute de text, joci text integral. Alexandru Tocilescu nu acceptă un spectacol de trei ore, nici unul de șase ore, ci unul de compromis, de cinci ore. Și taie ceea ce i s-a părut mai nedramatic. Credem că trebuia să meargă cu curajul pînă la capăt, să facă un spectacol de șase ore cu text integral și trupă antrenată pentru o astfel de performanță. Așa cum e scurtată acum piesa, nu se pune în evidență nici o posibilitate esențială conținută de text, dar sîrăcesc mult sub-temele convergente. Două exemple: drama începe cu dialogul

Ilustrație la „Hamlet” de Eugen Delacroix

aparent neutru al gîrzilor. Replicile lor însă reprezintă o mișcă-abyme a textului ce va urma, o întrebare, urmată de somația de a-și dezvălui identitatea; întreaga dramă nefîind apoi decît o mereu reluată întrebare adresată ființei umane ce nu-și poate descoperi identitatea (Bernardo: Who's there? Francisco: Nay, Answer me; stand and unfold yourself). Microscena gîrzilor se încheie cu un neutru „noapte bună”, ce se dovedește de fapt a deschide o paranteză amplă, a considerațiilor asupra echivalenței dintre viață și moarte, de vreme ce viața e vis în somnul morții, tema monologului central al lui Hamlet („To die, to sleep; / To sleep! perchance to dream...”). Paranteza se va încheia cu un alt „noapte bună” (Good night, sweet prince) rostit de Horatio la despărțirea de Hamlet, confundat în somnul fără sfîrșit. S-au suprimat cinci replici, s-au pierdut cîteva sensuri. Se renunță și la scena în care Polonius trimite un slujitor să-i supravegheze fiul în Franța. Plasată în imediată vecinătate a scenei în care regele și regina îi transformă pe Rosencrantz și Guildenstern în spionii fiului lor, cele două momente reprezintă fețele aceleiași întrebări: cum poate Tatăl controla și influența comportarea Fiului, fără ca acesta s-o știe? Subtema educației (și a implicațiilor morale ale intervenției educatorului), prezentă doar sub forma sfaturilor-modele de comportament pe care experiența le impune inocenței, rămîne fără suportul traducerii teoriei în practică.

Dacă pe de o parte se suprimă din text, pe de alta se adaugă textului conotații pe care acesta nu credem a le justifica, dacă asupra unei relații similitudine dintre Horatio și Ophelia se mai poate discuta (atunci cînd trec în umbră relațiile ambigue erotice dintre Laertes și Ophelia, acelea marcate în text — scena despărțirii, în care frațele se substituie tatălui, scena îngropării, în care Hamlet intuiește cît de aproape e durerea fratelui de cea a iubitului, de unde violența lui reacție de gelozie, și atunci cînd nu transpar relațiile mai mult decît ambigue dintre Horatio și Hamlet), felul în care este rezolvat finalul credem a contraveni violent textului. Prima falsificare constă în transformarea lui Fortinbras într-un tiran. Chiar și Jan Kott, descoperitorul Marelui Mecanism din dramele istorice, (după care nimeni nu mai inscensează un conflict shakespearian fără a pune în locul rîului mai rîul), accentuează asupra ambiguității lui Fortinbras și asupra finalului deschis a celei mai ambigue drame din istoria umanității. Ce va face forțele braț al Fortunei? Va izbi? Va ierta? Va alina? Nimeni nu știe și nici un cuvînt rostit n-o precizează. „For me, with sorrow / I embrace my fortune”. Mîhnire sinceră? Ipocrizie politică? Fortunatul e desemnat de Hamlet ca urmaș, iar el acordă trupului lui Hamlet (ironie a sorții tipice shakespeariană) toate onorurile cuvenite unui mare conducător pierit pe cîmpul de luptă. Un lucru e însă sigur: Fortinbras dorește să asculte povestea lui Hamlet, „truly delivered” de Horatio.

ROXANA SORESCU

(Va urma)

Ion Hobana BOMBA ATOMICĂ ÎN LITERATURA SF

După o suită de peripeții delirante, în maniera romanului popular de aventuri, Xié, devenit adversarul neîmpăcat al lui Rair, singerosul dictator al Iliei, recurge la piatra-zero pentru a distruge orașul decrepit, al cărui locuitori alunecă spre animalitate.

Un ultim cuvânt despre cele întâmplate la 5 mai 1905. Sfera violetă aruncată în cuptor de Maria era din piatră-zero. Și jumătate din San Francisco a fost distrus de ceea ce a rămas în istorie ca fiind un cutremur catastrofal.

Pentru a-și legitima „invenția”, Moselli se referă, într-o notă de subsol, la cercetările lui Rutherford în domeniul dezintegrării artificiale. Dar noile explorări în structura intimă a materiei inspiră și viziuni constructive. În romanul lui A. Iaroslavski, *Argonauții Universului* (1926), energia nucleară este folosită în zborurile cosmice. Autorul descrie astfel înlăma dispozitivului de propulsie al navei sale imaginare: „Într-o cutie metalică foarte grea și asemănătoare cu o tabacheră de mari dimensiuni este concentrată o forță incomensurabilă. E destul să apeși pe o pîrghie pentru a elibera din această cutie un atom de radium”. Compatriotul său V. Orlovski preferă să abordeze latura catastrofică, în romanul *Revolta atomilor* (1929). Descoperind secretul dezintegrării materiei, savantul german Flidner provoacă o reacție în lanț. Sfera de substanță dezintegrată cuceră Europa, mărindu-și mereu volumul. În fața teribilei amenințări, guvernele occidentale se prăbușesc; revoluția triumfă în Germania, Polonia, Franța, Italia. Pînă la urmă, savanții sovietici reușesc să închidă sfera într-o capcană electromagnetică și să o expulzeze dincolo de marginile

atmosferelor... Între acești poli ai utilizării noii forțe se situează, și cronologic, romanul lui Henri Bernay, *Pastila misterioasă* (1927). Autorul vehiculează noțiunile de dezintegrare controlată și necontrolată. „Pastila misterioasă” este sursa unei energii constructive sau a unor explozii de o putere nemăintîlnită.

La hotarul dintre decenii, în 1930, un număr relativ mare de texte se înscriu pe orbita preocupării noastre tematice. Nuvela lui Pierre Dricu la Rochelle, *Leșea oprită*, începe astfel: „Prima rachetă a părăsit Pămîntul la 25 aprilie 1963. Acest bolid de metal, propulsat de energia atomică, adăpostea opt persoane”. Mai multe detalii ne oferă René Pujol, în *Planeta invizibilă*, roman apărut în „Sciences et Voyages”. Cosmonava „Le Bolide” are un motor atomic suplimentar, care funcționează prin dezintegrarea atomilor de hidrogen. Dată fiind marea capacitate energetică, rezervorul conține doar un litru de hidrogen. La bordul Submarinului „Terror” (autor Corentin Goulphar) se află kenofronul care permite bombardarea atomului cu particule alpha. Iar constructorul navei declară, în maniera căpitanului Nemo: „În timp ce voi utiliza aburul sau gazele pentru a vă propulsa submarinul, eu utilizez dezintegrarea materiei!” *Briganzii de pe Lună* de Ray Cummings relatează conflictul dintre Pămînt și Marte pentru posesia minereului cu un bogat conținut de radium descoperit pe Lună, totul aglomerat cu o istorie de piraterie cosmică.

Mult mai semnificativ este un pasaj din celebrul roman al lui Olaf Stapledon, *Cel din urmă și cei dinții oameni*. Într-un viitor nedefinit, un tânăr cercetător chinez descoperă „mijlocul de a uti-

liza energia subatomică prin anihilarea materiei”. El își prezintă astfel invenția în fața unui conclave internațional de savanți: „Înainte de a vă descrie în amănunt un proces destul de delicat, îi voi ilustra importanța arătîndu-vă ce se poate face cu produsul finit. Nu numai că pot să provoc anihilarea materiei, dar pot să o fac la distanță și în direcția dorită. Mai mult, pot să opresc desfășurarea procesului. Ca mijloc de distrugere, instrumentul meu este perfect. Ca sursă de energie pentru efortul constructiv al umanității, el are posibilități nelimitate”. Inventatorul demonstrează ce se poate face cu instrumentul, care seamănă cu „o antică pușcă”, distrugînd o insulă pustie, un pericol pentru navigație: „... un punct luminos orbitor se ivi pe faleza îndepărtată. Mărimea și strălucirea lui crescuseră pînă ce toți ochii fură orbiți în încercarea de a observa totul pînă la capăt. El lumină pîntecul norilor, făcînd să dispară umbrele arbuștilor din preajma spectatorilor. Întreaga extremitate a insulei opusă continentului devenise un soare de o temperatură insuportabilă. Încet, încet, furia lui fu voalată de norii de aburi care urcau din marea clocotitoare. Apoi, brusc, întreaga insulă — un bloc de granit cu o circumferință de cincisecizeci kilometri — explodă. O grămadă de stînci uriașe se ridică spre cer și, dedesubtul lor, se rotunji încet o enormă ciupercă de aburi și de sfîrîmături. Apoi auziră zgomotul. Își acoperiră urechile cu palmele, obosindu-și ochii ca să vadă golful albit de spumă, sub o ploaie de stînci. Un val înalt, un adevărat zid, venea spre ei din centrul acestui vacarm”.

Analogia cu urmările exploziilor termoneucleare experimentale este evidentă, mărturisind încă o dată capacitatea de divinație a măștrilor anticipației clasice.

Zguduții de spectacolul acestui cataclism artificial, savanții îi cer tînărului lor confrate să-și distrugă invenția și toate textele care se referă la ea. „Minunata dumneavoastră jucărie ar fi un dar pentru spirite deplin evaluate, dar nu pentru noi, care simțim încă niște barbări”, spune reprezentantul Franței. Înainte de a fi mistuit de flăcări, instrumentul își demonstrează din nou teribila eficiență, nimicind armada aeriană americană lansată asupra Angliei... Impotrivirea la agresiune constituie și trama romanului lui Pierre Lavaur, *Cucerirea Pămîntului*, numal că, de astă dată, agresorii sint extraterestri. Jupiterienii atacă Pămîntul. Un savant francez construiește o „bombă atomică” a cărei explozie distruge totul pe o rază de cîțiva kilometri. Cosmonavele invadatorilor sint aneantizate. Ciudat este că întimplarea se petrece în 1928. Jacques van Herp, cu care am discutat despre această anomalie, presupune că romanul datează de prin 1925, cînd, revista „Sciences et Voyages” fiind sancționată printr-o sentință judecătorească pentru publicarea unor astfel de „elucubrații”, manuscrisele S.F. au fost puse deoparte. După cum se vede, neînțelegerea specificului și menirii genului, neînțelegere cu care ne mai înfruntăm uneori, are și ea o tradiție...

(Va urma)

Atitudini, dezbateri, controverse

O sinteză discutabilă

O seamă de alte afirmații surprinzătoare sint susținute de autor nu prin prezentarea speculative, ci prin trimiterea la diverse surse bibliografice. De-a dreptul șocantă este următoarea constatare (pe care orice om de bună credință o poate face atunci cînd compară notele din carte cu sursele citate): în mod frecvent trimiterile nu corespund, sau nu au nici o legătură cu problema discutată. Iată, ca să oferim cîteva exemple, la pag. 356 Romulus Vulcănescu vorbește despre credința că în noaptea de Sin George se deschide cerul și atunci „copacii se închină”. La începutul demonstrației el afirmă „Pamfile menționează”, fără a preciza în ce carte, la ce pagină. Cum această credință mi se pare discutabilă sau, cel puțin slab răspîndită, consider că o confruntare cu sursa inițială ar fi fost binevenită. De asemenea, la p. 416, vorbește despre oprirea ploii prin înfigerea unui topor în pămînt și citează următorul text: „Topor, toporașul meu, / taie norii ca un zmeu, / și-l împărăștie / în vijelie, / în munți cărunți, / în văgăuni / de căpăuni. / Ploaie, ploaie, / te înmoaie, / stai să te-ajungă soarele / să-ți taie picioarele, / toporul meu de fier, / de la pămînt pînă la cer”. Nota nr. 13 aflată după acest text trimite la lucrarea lui Tudor Pamfile „Văzduhul (după credințele poporului român)”, pag. 74—75. Deoarece acest text are un aer singular și pare deosebit în raport cu celelalte descințee și invocări referitoare la oprirea ploii, am căutat confirmarea în lucrarea amintită. La paginile menționate, T. Pamfile analizează credințele despre trîznet și „piatra trîznetului”: gîndindu-mă că poate fi vorba de o neatenție, am căutat și în capitolul consacrat datinilor de oprire a ploii (la pag. 117—122 din lucrarea lui T. Pamfile). Nicăieri nu există un asemenea text. Am parcurs atunci întreaga lucrare. Pot spune, cu certitudine

că asemenea text nu există în cartea amintită. Se naște deci o întrebare firească: de unde a citat R. Vulcănescu acest descințec, singular totuși în ansamblul folclorului românesc?

Cazul amintit nu este unul izolat. Sint convins că cercetări atente ar putea descoperi și alte asemenea trimiteri, eronate sau fără acoperire reală. Acest lucru, luat în sine, aruncă o îndoială asupra întregii lucrări, deoarece o carte este un bun cultural în care trebuie să ai încredere. Atunci cînd această încredere este înșelată, atunci cînd aparatul bibliografic și științific îți scapă printre degete, trăiești un neplăcut sentiment de nesiguranță și dezamăgire.

O altă neconcordanță supărătoare există în textul referitor la Tatăl Pădurii („Este rău din cale-afară / pe cine prinde omoară / pe cîi ce merg în pădure / la cules de fragi și mure”), text ce nu „sună” folcloric și nici nu poate fi găsit în lucrarea lui T. Pamfile „Dușmani și prieteni ai omului”, p. 284, la care trimite nota nr. 18 de la pagina 490 a tomului semnat de R. Vulcănescu. La această pagină din cartea lui T. Pamfile începe capitolul „Știma Apei”. Mosul Codrului este analizat la p. 234—235, unde nu există însă nici o urmă din textul citat de R. Vulcănescu. De asemenea, fragmentul de colind despre Cerul Sfînt, citat la p. 355, nu poate fi găsit în antologia lui Sabin Drăgoi („303 colinde...”) la pag. 67, așa cum indică nota nr. 26. Asemenea neatenții și neconcordanțe abundă în cartea lui Romulus Vulcănescu, culminînd, cred, cu nota nr. 26 de la p. 509 unde afirmă că „între figurinele zoomorfe descoperite pe teritoriul României pentru neolitic nu lipsește reprezentarea cerbului”, este susținută prin formula: „informație de teren, Lunca Dunării, 1936”. Deci, în acel an, autorul identifica pe teren texte folclorice despre credințele din neolitic!

De altfel, este necesar să ne oprim mai atent asupra acestor note. Conform tradiției și uzanței științifice, textele culse „pe teren” și încă nepublicate, se citează cu trimitere la arhiva în care au fost teaurizate și cu precizarea numărului de inventar cu care au fost înregistrate. Acest mod de lucru permite altor cercetători, interesați de aceeași problemă, să identifice textul și să-l folosească, dacă au nevoie, în studiile ori articolele lor. În cazul în care textul respectiv, printr-o scăpare sau din motive su-

biective, nu a fost încă integrat arhivelor naționale și a rămas în posesia autorului, uzanța cere ca acesta să indice locul exact de unde l-a cules, anul, numele și vîrsta celui care l-a furnizat. Aceste date permit compararea textelor cu altele din aceeași zonă, reluarea și aprofundarea anchetelor de teren, efectuarea de analize de natură statistică, stilistică și antropologică. De-a dreptul surprinzător este faptul că Romulus Vulcănescu ignoră aceste legi elementare ale muncii științifice, și citează diverse texte cu o trimitere vagă de tipul: „informație de teren, din zona triplex coninium-ului montan Oltenia-Banat-Transilvania, 1938 (nota 3, capitolul „Fîrtatul și Nefîrtatul”)”. Mai neplăcută este constatarea că multe din textele astfel adnotate relevă un stil ciudat, vădit nefolcloric și vehiculează o viziune, imagini și cuvinte străine de specificul artei și mitologiei populare. Astfel, un text atribuit măștrilor de „uncheși” din ceata de priveghi sună astfel: „Omulepomule / nu te milui, / nu te Jetui, / bucură-te, bucură / că rădăcina ta / murind în pămînt / a prins în cer / și lutul tău / s-a incurat / de-unde-a venit / în vis liniștit. / Bucurați-vă bu-bucurați / și voi ceilalți / oam-nimilor-pomilor / femei și bărbani / beți și mincați, / cîntați și jucați / că (...) n-a răpus / e numai dus /, e numai întors / în lumea ce-o fos” (p. 192—193). Nota nr. 66 trimite la lucrarea lui R. Vulcănescu, „Măștile populare”, p. 155—156; aici aflăm că textul provine dintr-o „informație de teren, Nerej, Vrancea, 1948”. Ideea centrală din acest bocet (bucuria în fața morții, văzută ca transcendere a „lutului” și înălțare la cer) precum și unele imagini prea sofisticate în raport cu stilistica folclorică (rădăcina care murind în pămînt a prins în cer; moartea ca „vis liniștit”) îmi par a fi străine de spiritul autentic al gîndirii și artei folclorice. De aceea, nu poate decît să uimească faptul că un cercetător cu experiență ca R. Vulcănescu a acordat credit acestui text (publicîndu-l în două lucrări) și nu a încercat să-l verifice prin alte anchete de teren sau prin comparație cu alte texte, analoge, din alte lucrări sau cercetări de teren. Pe de altă parte, un asemenea text discutabil nu poate fi argument și probă pentru demonstrarea ideii că datina „cetel de uncheși” reprezintă „relictul unui rit de pregătire al incinerării concrete” (p. 193), deoarece o atestare nesigură, contestabilă, nu sprijină o idee, ci o subminează. În capitolul „Stelele logoste”, la p. 401, este citat un

alt text cu stil nefolcloric: „O, stea logostea, / tu, ursita mea, / îndură-te de mine, / și fă-mă să-nțeleg / drumul meu întreg, / de mă-nalț sau cad / murdar ca un vier, / curat ca raza ta din cer”, prezentat la nota nr. 5 ca o informație de teren din Mehedinți. Un alt text, de o autenticitate discutabilă, este și cel invocat la p. 456: „Drumul de la noi din sat / pînă jos la sfîntul Iad, / este scurt cît un oftat, / treci cîntind peste iaz, / sari în șagă a pîrleaz, / mergi ca gîndul, / fluierînd ca vin-tul, / treci un ciupr roșu de mael / nu vezi nici urmă de draei, / porțile nezăvorite / se deschid deodată mute / și te soarbe o duhoare. / ee seamă în lume n-are / besna sufletu-ți apasă, / strigăte pătrund în oase”. Textul nu are notă, deci nu știm de unde a fost cules, în ce an, ce valoare folclorică reprezintă. Orice cititor al antologiilor de folclor, chiar dacă nu e specialist, simte că stilul acestui text contrastează vizibil cu acela al poeziei orale și că el prezintă elemente de o vădită lipsă de autenticitate (texte de aceeași factură, fără trimiteri bibliografice complete, apar și la p. 190, p. 545 și 546). Dacă textul invocat este neconvîngător, este greu de crezut că el poate fi utilizat ca un argument credibil pentru a susține o idee, și așa iconoclastă, precum aceea că în geografia mitologică populară, „drumul spre iad e scurt și contrar unor cîntece, e seducător și plin de surprize plăcute...” (p. 456). În sfîrșit, pentru a nu încărea excesiv această listă (deși exemple există din belșug) mai amintesc acest ciudat colind de la p. 510, cules după afirmațiile autorului din zona Argeș: „Leru-i ter de Domn / cerbuluș păstea, / în ramuri purta / un mic brăduț, / cu stea în creștet. / Cerbul de păstea, / brăduțul creștea, / mare și fîloș / într-un brad frumos. / În brad cirpea, / pe ramuri soliepa, / stol de păsă-rele, / licurici de stele. / Pe unde călea, / noaptea lumina / ceru-nțunecat, / cerbul îmbrădat”. Această imagine compozită, cumînd cerbul cu brad între coarne și cu stea în creștet, cu stolul de păsări în brad și, culmea, cu bradul crescîndu-i în și din frunte nu a mai fost întîlnită, niciodată pînă acum, în folclorul românesc!

Pornind de la numeroase texte, de aceeași factură, R. Vulcănescu făurește diferite modele interpretative, dă soluții și propune noi figuri în pantheonul mitologic românesc. Totuși, mă întreb, este oare posibil ca un text neverificat și cu o structură stilistică aparte,

străină de matca folclorică, să ofere atîta credibilitate, încît autorul să-l privilegieze în defavoarea atestărilor cunoscute și certe? Poate fi oare întemeiată o bună parte din mitologia noastră populară pe asemenea texte discutabile? Ar fi deci, necesară o confruntare cu terenul, cu arhivele naționale deja constituite, pentru a verifica existența, funcția și semnificația acestor texte, în mediile folclorice autentice. Din această perspectivă nu înțelegem de ce autorul nu a folosit materialele din Arhiva Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice, a celor aflate în fondurile și arhivele din Cluj-Napoca (cu atît de interesantele răspunsuri la chestionarele trimise de I. Mușlea și S. Pușcariu), Iași, ori Timișoara. Această omisiune contrastează cu creditul acordat acestor — totuși numeroase — texte de o autenticitate îndoielnică.

Memoria timpului și memoria arhivelor naționale au păstrat comori de artă și gîndire populară inestimabile, documente vii ale continuității neamului nostru, ale capacității sale creatoare, ale umanismului culturii românești. Mitologia populară, domeniul de mare vechime, măturie a spiritualității naționale și a valorilor morale și filosofice de bază ale civilizației rurale, constituie una din cele mai fascinante și necesare teme de cercetare. De aceea, cunoașterea ei exactă, analiza-rea ei în spiritul obiectivității științifice și al gîndirii materialist-dialectice reprezintă una din sarcinile de prim ordin ale folcloristicii contemporane. În acest context, editarea cărții lui Romulus Vulcănescu, prin încercarea de sinteză în acest domeniu, poate reprezenta un bun prilej de dezbateri lucidă, responsabilă atît a cărții în sine, cît și a subiectului cercetat. Importanța acestui domeniu, implicațiile sale deosebite, solicită participarea tuturor cercetătorilor, a tuturor acelor care cunosc în profunzime viața satului și cultura populară, la un dialog fertil, responsabil, pentru relevarea meritelor și scăpărilor acestei lucrări, a problemelor pe care ea le-a clarificat și a acelor pe care nu a reușit să le rezolve, a cîștigurilor și pierderilor ei. Avem această datorie, atît față de tezaurul culturii populare străvechi, cît și față de publicul larg, dornic de cunoaștere, public ce urmărește cu atenție și salută cu bucurie reușitele din acest domeniu.

MIHAI COMAN

ANTOLOGIA

cenaclului prin corespondență

Iradie Bogheru

„Sint un statornic cititor al SLAST in îndepărtata Gură a Humorului, unde funcționează „întru luminarea tineretului studios”... Cu toate că încă n-am primit vreun răspuns din parte-vă la cele pe care, nu fără oarecare stringere de inimă, vi le-am trimis cu câteva luni în urmă, încredintez poeziei noi versuri...”

Cu această sfială de începător mi s-a adresat un autor care, în realitate, merita de multă vreme să fie publicat. Poezia sa, telurică și spiritualizată în același timp, reușește (atunci când nu se pierde în complicații inutile) să proiecteze o lumină aparte asupra existenței rustice.

TRANSHUMANȚE

Din urmele de lupi se naște drumul care îndreaptă turmele spre sat printre zăpezi — un șarpe-nțunecat tirindu-se tremurător ca fumul.

Și peste tot același zvon de pași, prin strigătele zilei și prin noapte, urme de lup în vite și în lapte pe drumul lor din sate spre oraș.

Turme întregi de oi răcicoare fără ciobani alunecă-n pământ, cu ugerile pline atârând lupoaice ies prin strungă la mulsoare.

IGNAT

La ascuțit țărani coasele și-au dat celui venit cu piatra rotitoare, aduseră mulțimile de fiare să le gătească roata de Ignat.

Și toate se aflară, rind pe rind — aracii viei îi cioplî securea, își ascuțiră brnzele pădurea și plugurile brazda de pământ.

Veniră toate cele să le dea, să le mai subțieze din spinare, și boii triști, și iapa fătătoare cu minzul gata înșeuat în ea.

CALUȚI DIN LEMN DE MĂR

Și-au pus țărani mere la ferestre să ridă roșii poamele spre stradă, au tras copacii mult promisa roadă de sub pământ, smucindu-se-n căpește.

Și toamna le-a intrat atunci în case, ei au ascuns-o ca pe-un dezertor dintr-un război străin, devastator — au tănuț țărani toamna-n oase.

Și-asteaptă iar în desprimăvărare, țesală merii ca pe foști cai, caluți din lemn de măr îi duc prin rai cu gindul la recolta viitoare.

Dan Manole

Intr-un plie mare, albastru, cu timbrele lipite la întimplare (nins cu timbre, ar spune un poet) și purtând ștampila poștei din Galați, mi-au sosit versurile unui necunoscut: Dan Manole. În tradiționalele rinduri introductive, el face câteva ironii la adresa Cenaclului prin corespondență, dar nu spune nimic despre sine. Poemele sale, în schimb, îl prezintă destul de bine, ca pe un sentimental care își disimulează sentimentalismul în fantezii vapoaze.

PRINTR-UN OCHEAN

Eu am crezut orbește-n caravane pretext de sete arsă și de chin de suflet tras cu forțeul, de vin le-au inventat din goliul unei vrane

Omături, vulpi albastre distilind cu cerurile știu pină la poluri strămoșii tăi sint săruri sint petroluri urlind pe șine, amulse din pământ

Iubitei spune-i fulger. Curgie iute prin anii tăi netemători. Pierdute sint sinonime „tu” și „eu” lumini de tren

Tevarăș de iluzie, rușine cu ochi albaștri te holbezi la mine printr-un ochean ușor, de hidrogen.

PROMISIUNI

și într-o zi ne vom găsi o stea și pași pereche strinsă pin-la ea cu timpla mea mai mult vei semăna decit cu palma și cu inima

ajunși pe stea ne-om ridica bordei și n-om fi muritori și n-om fi zei și eu vor arunca cu ochii-n ei in ochii dragi ai florilor de lei

și cred c-atunci ne vom iubi o lună și ea va-nnebuni privind la geam și fiindcă va cădea din cer, nebună cred că atunci ne vom iubi un an

și fi-voi răsărit și fi-voi sară cu vulturi și furtuni pe-aceiași stea coliba noastră va scripi, polară și voi numi Maria steaua mea.

● **VIORIEL MOȚOC, Rimnicu-Vilcea.** În relația scriitor-cititor nu este fair-play ca scriitorul să-i stoarcă lacrimi cititorului descriind situații indiosătoare, care și în viață impresionează pe toată lumea. Această abatere de la regulile nescrie ale cavalismului scriitoricesc (abatere specifică melodramei) o săvârșește și dv., înfățișându-ne nefericirea unei oarbe. Trebuie să vă folosiți talentul (și de data aceasta evident, indiscutabil) în scopuri mai greu de atins, de exemplu în scopul de a evidenția dramatismul unor situații considerate în mod curent banale.

● **CRISTIAN DAVID, Focșani.** Poemele de numai două-trei versuri — pe care le preferă în momentul de față, nu știu din ce cauză, mulți începători — nu rezistă dacă nu depășesc simplul decorativism: **bruse evantai / părul tău chemind briza**

Nu neg însă că scrisul dv. are grație și aștept și alte texte.

● **CONSTANTIN SILVESTRI, Craiova.** Proza scrisă de dv. nu este literatură, ci un document psihologic: adolescent fiind, simțiți nevoia ca măcar în imaginație să sărutați o fată frumoasă.

● **AL. AMARFEI, București.** La nivelul fiecărei fraze de remarcă precizia și eleganța exprimării, în special în prima parte a prozei, acolo unde descrieți un fel de cimitir al civilizației moderne. Însă personajele, situațiile, „scenografia” etc. seamănă prea mult cu cele arhicunoscute din literatura s.f. la modă.

● **IULIAN APRODU, Vaslui.** „Poezia mea e scrisă în urma citirii articolului Citiți ani merită așteptat un flu scris de Cornel Nistorescu și publicat în Flacăra. Am preluat subiectul...”

Alteceva ar fi trebuit să preluați de la Cornel Nistorescu: talentul. În absența talentului, chiar și cel mai tragic subiect devine comic:

„Nu, nu-ți trimite bani, să ai de biseuiți nici nu te vizitează...”

la ce să obosească!
Trăiește și nu vine,
tu nici nu îl blestemi
se face seară și tu tot aștepti

ca să seosească.”
Culmea era să nu trăiască și totuși să nu vlnă!

● **A. N. CHIRILA, Hunedoara.** În sceneta Măscăua de genunchi (impo-

CENACLU prin corespondență

sibil titlu!), încercarea dv. de a face umor — confundind intenționat o clasă de elevi cu pasagerii dintr-un tren — nu reușește. Poate dacă i-ați confundat pe pasagerii dintr-un tren cu o clasă de elevi...

● **MIRA IVALOVA, Crasnaleuca, Botoșani.** Mizați prea mult pe pitoresc:

„Pe Ion (i-l amintesci... un om roșu la față, mare și gras... Avea degetele mîinii drepte tăiate pe jumătate... Degetele i le tăiasse Chiștae, îl prinsese la nevastă-sa. Chiștae, cit era el de mic, îl legase și îl scosese afară din

casă. L-a dus la tăietorul de lemne și cu securea i-a tăiat degetele...”

Intimplările de genul acesta n-au prin ele inesele valoare literară, trebuie să le găsiți un sens.

● **C. ANDOIU, Craiova.** Schițele dv. sint scrise corect, dar fără personalitate.

● **DAN STARCU, Bacău.** „Am 1,87 m înălțime, am făcut armata la Craiova, am fost premiant la grădiniță, am practicat judo, sint simpatic, am fost campionul cartierului la table (trei ani consecutiv), am învățat să înoie la strândul „Bragadiru”, am pilotat avioane, am pictat icoane pe sticlă, am avut 10 (zece) la analiză (matematică) și 5 (cinci) la electrotehnică, am terminat cu fotbalul (la televizor), sint inginer de aviație, am scris un roman, fac ceai (ce-ai) chinezesc mai bine ca oricine (exceptind un chinez), îmi plac căteii, am scris al doilea roman (istoric, Intemeierea), îmi place Cenaclul prin corespondență, îi admir pe Alain Delon și Gregory Peck, știu engleza și franceza, sora mea e studentă la facultatea de medicină, m-a entuziasmat filmul Dacia, îmi place poezia, îl consider pe Sergiu Nicolaescu un foarte mare regizor și un slab actor, sint îndrăgostit, sper să-mi răspundeți la scrisori, n-am dormit toată noaptea de necaz că ne-a bătut Islanda la handbal, am lucrat la Canalul Dunăre — Marea Neagră în facultate, în anul al III-lea, am făcut blatul pe tren, era să mă calce mașina de trei ori în viață, admir istoria și mai ales istoria patriei, mă fascinează piramidele, mă atrag cărțile bune de s.f. și de orice fel și... (va urma)”.

Sinteiți un om plin de farmec. Spre deosebire de versurile pe care mi le-ați trimis...

ALEX. ȘTEFĂNESCU

lui Welles. Printre altele „Citizen Kane” a inspirat pe mulți să facă film, mai mulți decit oricare altă producție cinematografică. Este o ironie, pentru că primul film al lui Welles a fost și ultimul pe care el l-a coordonat total. Următorul, „The Magnificent Ambersons” (Cosolalii Ambersoni) a fost redus cu o treime în timp ce Welles se afla în America de Sud lucrind la următorul film „It's All True” (Totul este adevărat), pe care nu l-a terminat niciodată. Pentru mulți critici ai lui Welles aceasta s-a constituit într-un fel de exemplu ce-i va marca tot restul carierei — aparenta sa inabilitate, sau lipsă de inclinație, de a termina ceea ce a început. Există ceva adevăr în aceasta, dar nu întru totul. Welles a fost efectiv ostracizat de către sistemul de la Hollywood care nu avea loc pentru geniul său nonconformist. În 1975 Welles a primit premiul Institutului American de Film.

Prezentare și adaptare
VALENTINA CORNEA

*) După articolul „The Permanent Boy Wonder” de Jack Kroll, Newsweek, 21 octombrie 1985. (Va urma)

Lumea cu amănuntul

Orson Welles sau geniul nonconformist *)

REALISM GLACIAL

Fără îndoială, Welles ne-a dat flori. Orice analiză și argument privind importanța sa, contribuția și destinul său începe cu aceasta. El a panicat America cu legendara sa adaptare a romanului lui H.G. Wells „Războiul lumilor” în 1938, emisiune a cărei realism cutremurător a convins mii de oameni că marșienii invadaseră Statele Unite.

În teatru, Welles a creat o nouă și puternică sensibilitate de scenă americană cu producții ca versiunea neagră „voodoo” (voodoo-vrăjitor negru) a piesei „Macbeth”, cu versiunea modernă antifascistă a lui „Iulius Cezar”, cu faimoasa producție din 1937 a operci social-protestatoare „The Cradle Will Rock” (Leagănușul se va zgudui) de Marc

Blitzstein — cind, lăsați afară prin blocarea teatrului de către oficialități guvernamentale, întreaga trupă de actori și un public de 2000 de oameni au mărșăluit o milă pină la un alt teatru pentru a se reprezenta piesa.

În cel mai bun caz, acestea erau inovații îndrăznețe, dar opera judicious născută a unui tânăr scriitor iconoclast. Acestea au fost depășite în 1941 cind Welles, în vîrstă de 25 de ani, merge la Hollywood și toarnă „Citizen Kane” (Cetățeanul Kane), un film care a creat un nou limbaj cinematografic. Pină astăzi acesta continuă să câștige recunoașterea majorității experților ca fiind cel mai bun film făcut vreodată. Nici un alt film nu a fost mai discutat, mai analizat, n-a stîrnit mai multe discuții în contradictoriu ca această capodoperă a

Cronica literară

în linii frînte de LINU

Andrei Pleșu, Ochiul și lucrurile, Editura Meridiane, 1986.

Andrei Pleșu este, în egală măsură, un cronicar de artă plastică și un teoretician, între cele două ipostaze ale sale necoexistind divergențe.

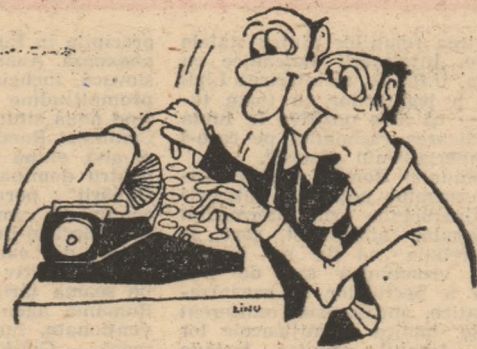
Tabela de marcaj

Bruxellezii sint ai noștri!

Acu' să nu zic vorbă mare, dar bruxellezii sint ai noștri! Cu finală cu tot, din care n-avem cum să absentăm! Ar fi nedrept — și, doar mă știți, nu dau nicicind cu vorbe-n vînt! Din ce-am văzut cu ochii mei, pe stadionul belgian, vă pot jura senin, cu mîna pe inimă, că Steaua e o trupă mare, iar componenții selecționatei europene de la Anderlecht se pot numi copii ei de trupă. Ne-or fi bătut ei cu 1-0, la doi pași de Waterloo, dar puteți să mă credeți pe cuvînt că bucuria pe care au trăit-o la sfîrșit semăna mai mult a jale. Dealtfel, de atita bucurie, press-conferința nu s-a mai ținut, supporterii s-au retras din tribune cu ochii triști și fețele ascunse în fulare, confratii noștri belgieni și-au redus cronicile la jumătate, iar noi ne-am grăbit la autocar, să-l îmbrățișăm pe băieți. Retrăiam jocul lor foarte bun și cele două ofsaiduri care au precedat golul lui Scifo. Marele Anderlecht ne bătuse cu chiu cu vai, în propriul său fief, după 80 de minute de joc echilibrat, cîntate fair de public, ba pentru ei, ba pentru noi, după cum a fost și demersul în teren. Șansa belgienilor s-a numit Scifo, iar șansa lui Scifo s-a numit (pe lîngă șutul său de aur) clipitul tușierului Scheurell. Stînd dumnealui cu ochii drept în reflec-

toare, a văzut un ofsaid în chip de corner, iar pe al doilea nu l-a mai văzut deloc, de unde și strigătura „ziua vesel, noaptea trist, dacă mergi la oculist!” Da, dar ce n-a văzut tușierul, nu putea trece neobservat nici pentru noi și nici pentru antrenorul Arie Hann! De-aici, convingerea fermă că știm și noi și ei cum ne-au bătut și că, în probleme de fotbal, ei au palmares, noi — șanse de calificare în finală, că steaua lor apune și Steaua noastră se ridică tot mai sus, că ei și-au jucat șansa acasă, iar noi o să ne-o jucăm și mai și! Așa vom trăi, să vedem ce n-a văzut Paris! — echipă românească într-o finală europeană, pentru că, din fericire pentru fotbalul românesc, nici Steaua nu e națională și nici Jenei și Iordănescu nu-s puși să-l copieze pe Lucescu! A trecut vremea filosofilor din soccerul nostru, se joacă fotbalul viteaz și... vitezist, cu suflitul la gură și mingea la picior, bîgînd și goluri, dar și spaima-n adversar. Așa vin și bruxellezii la București, cu un avantaj de un gol și cu inima cit un purice, ticăindu-le virtos, în ritmul scris și pe tabela de marcaj a stadionului Vanden Stock: „Tic-tac Pontiac!”

IIORIA ALEXANDRESCU

Experiența unității de acțiune a Partidului Comunist Român — intrată deja în patrimoniul inestimabil al tradițiilor revoluționare ale mișcării noastre muncitorești — s-a dovedit a fi deosebit de rodnică mai cu seamă în nouă etapă istorică, a realizării consensului național antifascist, prin unirea într-un singur front a clasei muncitoare și a tuturor forțelor democratice și patriotice din întreaga țară. Comuniștii au știut să găsească și să adopte, în continuare, cele mai nimerite forme, metode, căi și mijloace pentru ființarea unității clasei muncitoare, pentru a antrena în acțiunile antifasciste și antirăzboinice țărâniimea, forțele democrat-burgheze, patriotice, poporul român în ansamblul său. În alare condiții, Partidul Comunist Român își va câștiga o binemeritată autoritate și un mare prestigiu în conștiința publică românească, devenind adevăratul portdrapel al luptei poporului pentru apărarea independenței naționale și integrității teritoriale ale patriei.

Referitor la această perioadă istorică deosebit de complexă, hotărătoare pentru destinele României, conducătorul partidului și statului nostru, **tovarășul Nicolae Ceaușescu**, releva: „Pentru apărarea democrației și a intereselor naționale ale poporului au militat un șir de organizații democratice și antifasciste de masă create de Partidul Comunist — Comitetul Național Antifascist, Asociația Tineretului Antifascist, Liga Muncii, Comitetul antifascist al femeilor, Frontul Studentesc Democrat și multe altele. În acești ani apar multe publicații legale cu caracter democratic, progresist, se desfășoară o intensă activitate în rindurile intelectualității împotriva fascizării țării, pentru promovarea unei culturi progresiste...”

eroica luptă dusă în acei ani de Partidul Comunist în fruntea clasei muncitoare și a unor largi forțe progresiste sub steagul democrației și independenței țării, atitudinea lucidă a unor grupări politice ale claselor conducătoare au stăvilit pentru un timp ascensiunea spre putere a organizațiilor fasciste și înrobirea țării Germaniei naziste.”

Documentele vremii vorbesc, cu puterica lor forță de convingere, despre preocupările permanente ale Partidului Comunist Român în apărarea independenței naționale și integrității teritoriale ale patriei. Avertizând asupra faptului că „fascismul amenință existența și neafirmarea neamului românesc”, în documentele P.C.R. se subliniază: „Noi, comuniștii, care iubim fierbinte poporul nostru, pentru a cărui bine, pentru a cărui libertate, pentru a cărui cultură luptăm fără preget și pentru care știm să dăm jertfele cele mai grele... noi, comuniștii, știm să stăm în fruntea mișcării pentru apărarea neamului românesc”. Același fierbinte patriotism se degajă dintr-un alt document al P.C.R., datat noiembrie 1935: „Noi, comuniștii, sintem gata să apărăm cu arma în mână independența României, dacă țara noastră ar fi silită să ducă un război național de apărare contra imperialismului fascist... Rezistența armată a poporului în caz de agresiune e legitimă și comuniștii români vor merge în primele rinduri ale bătăliei”.

Presă revoluționară, democratică și patriotică cuprinde zilnic în paginile sale materiale propagandistice antifasciste de reală eficiență, contribuind la întărirea rezistenței antihitleriste a poporului român. În primul rând organul central de presă al P.C.R., ziarul „Scinteia”, propaga adevărată neșovăitoare a comuniștilor la comandamentele majore ale apărării pământului strămoșesc amenințat de invazia hitleristo-horthystă. În „Scinteia” din noiembrie 1935, de pildă, într-un articol de fond se avertiza asupra gravității situației momentului istoric dat: „Existența neamului românesc ca națiune, existența României ca țară independentă sint în joc. Poporul român trebuie să decidă dacă înțelege să-și apere existența și independența. Iar poporul român nu poate da decât un răspuns: cu toată energia, la nevoie cu arma în mână, poporul își va apăra existența contra bandiților hitleristi care vor să ne răpească independența națională”. Avertismentului îi urma angajamentul solemn al comuniștilor români, care declarau că dacă statele fascisto-revizioniste „amenință existența neamului românesc”, atunci cuvântul de ordine al tuturor comuniștilor „trebuie să fie: la luptă! Națiunea este în pericol! Poporul muncitor apărându-se pe sine de ghiarele fascismului, trebuie să apere națiunea de pieder. Trebuie să apere țara de groaza războiului și de piederă independenței! Timp de pierdut nu este!”

Totodată, dovedindu-se atent față de schimbările survenite în situația internațională, Partidul Comunist Român nu pregeta să-și exprime opinia asupra politicii oficiale românești de urmat: „Tendințele revizioniste ale Germaniei hitleriste și ale Ungariei horthyste primejdiesc însăși existența României... Pentru a-și păstra independența și frontierele actuale, România trebuie să stabilească o alianță activă cu toate acele state care duc o adevărată politică de pace și care reprezintă o garanție pentru independența României. Singura po-

litică externă posibilă pentru România constă în menținerea păcii, pretutindeni și cu toate țările împotriva tuturor agresorilor fasciști, organizarea colectivă a păcii indivizibile în cadrul Ligii Națiunilor consolidată printr-o convenție de asistență mutuală, la care pot să participe toate țările”.

Cind, la 1 noiembrie 1936, Mussolini a făcut la Milano declarația provocatoare ce viza „necesitatea” revizuirii frontierelor țărilor dunărene, Partidul Comunist Român — în numele unui întreg popor adinc jignit în demnitatea sa națională — a tipărit și răspândit un manifest vehement, prin care-și reînnoia hotărârea neșovăitoare de a lupta contra oricăror tendințe revizioniste-revanșarde. Pe de altă parte, partidul comuniștilor români considera orice inițiativă sau acțiune „care

următoare, în campaniile electorale și în cadrul alegerilor parlamentare, județene și comunale desfășurate în ani 1936—1937.

Privind arena vieții politice internaționale, de la un timp se constata din păcate că marile puteri occidentale în loc să evolueze pe linia condamnării actelor de agresiune fasciști și naziste, le acordau prime de încurajare prin atitudinea lor echivocă, oportunist-conciliatoare. În această ordine de idei, la începutul anului 1937, Partidul Comunist Român va formula o serie de accente critice la adresa inconsecvenței și toleranței manifestate de Franța și indeosebi de Anglia față de „nestingherita politică hrăpăreacă, agresivă”, a Germaniei, Italiei și a altor țări fascisto-revizioniste.

În acest context, evenimentele se vor

matului de pace în Europa și de grea cumpănă pentru destinele patriei noastre, Partidul Comunist Român va organiza și va conduce demonstrații antifasciste și antirăzboinice de mari proporții, cum a fost cea desfășurată la 1 Mai 1939, cind pe străzile Capitalei au răsănat din piepturiile a peste 20 000 de muncitori lozincile ce exprimau dezideratele fundamentale ale poporului și națiunii românești. La loc de frunte, în rindurile organizatorilor acestei mari demonstrații patriotice, s-a aflat neînfricatul comunist **Nicolae Ceaușescu** — revoluționar experimental, călit în focul luptei antifasciste ca membru marcant în conducerea Comitetului Național Antifascist și în cadrul procesului de întărire organizatorică a Uniunii Tineretului Comunist, ca militant remarcabil pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc în cadrul breslelor.

În acești ani, între reprezentanții de seamă ai rezistenței antifasciste românești s-a aflat tinăra comunistă **Elena Petrescu (Ceaușescu)** — conducătoarea secției de tineret din Sectorul II Negru — care, alături de alți tineri comuniști, a participat la pregătirea marii demonstrații populare și patriotice de la 1 Mai 1939, după cum își va aduce o contribuție importantă la acțiunile de reorganizare a U.T.C. din Capitală, la buna desfășurare a unor manifestații culturale cu pronunțat caracter politic în cadrul diferitelor bresle muncitorești bucu-reștene.

Marile demonstrații antihitleriste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939 din România au avut un larg ecou internațional, înscriindu-se printre primele și cele mai de seamă acțiuni antifasciste de masă din Europa, în condițiile în care Acordul de la München se constituise deja într-o sinistru anticameră a celui de al doilea război mondial. Conferința mondială pentru apărarea păcii și democrației (Paris, 13—14 mai 1939) a consensnat în rezoluția sa că „manifestațiile din ziua de 1 Mai din București au avut un puternic caracter antifascist și antirăzboinic, ceea ce este o dovadă că poporul român se realizează la mișcarea antifascistă și că voința sa este de a lupta în mod real împotriva agresorului și fascismului”.

Afirmându-se ca unul din militanții destoinici ai Partidului Comunist Român, tinăru revoluționar **Nicolae Ceaușescu** are posibilitatea să urmeze cursurile întiiei școli superioare de partid (la Ploiești, în perioada 26 iunie — 20 iulie 1939). Experiența de proeminent activist revoluționar și temeinica pregătire teoretică îl vor recomanda de la sine pe neobositul comunist **Nicolae Ceaușescu** să coordoneze complexa activitate de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist. Urmare a preluării mecanice a unor indicații din afară, ce nu corespundeau specificului și realităților românești, organizația revoluționară de tineret fusese dizolvată în cursul anului 1936. Cu toate că măsura nu fusese intru totul pusă în aplicare, cadrele de bază uteciste continuându-și activitatea în strânsă legătură cu Partidul Comunist, totuși consecințele acelei erori politice nu erau de neglijat. Noile împrejurări atât de grave pentru soarta statului român cereau imperios ca principala rezervă de cadre a Partidului Comunist Român să fie neîntirziat reorganizată, spre a-și relua locul în avangarda luptei antihitleriste și antirăzboinice. Desemnat de partid să conducă activitatea Comisiei de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist, eminentul militant revoluționar **Nicolae Ceaușescu** a împlinit cu strălucire misiunea încredințată. După o muncă încordată de luni de zile, în care timp s-a evidențiat cu putere capacitatea politică și organizatorică remarcabilă a comunistului **Nicolae Ceaușescu**, la sfârșitul anului 1939 Conferința reprezentanților U.T.C. din întreaga țară, întrunită la București, va consfinți reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist, iar neînfricatul comunist **Nicolae Ceaușescu** va fi ales în fruntea Comitetului Central al organizației tineretului revoluționar.

Peste ani, evocind acele memorabile evenimente istorice, secretarul general al partidului, președintele Republicii, **tovarășul Nicolae Ceaușescu**, omagia rezistența națională antifascistă, antirăzboinică românească interbelică, în chip de mesaj plin de învățăminte pentru anii noștri luminoși și pasnici, amenințați de stihiele unui nou război, de astă dată nuclear, nimicitor a tot și a toate: „Am menționat că am intrat în mișcarea revoluționară în anii ascensiunii fascismului, în anii pregătirilor de război; deci de la început am participat activ la lupta împotriva războiului și a fascismului. Din această experiență, din ceea ce a însemnat fascismul și cel de al doilea război mondial, trebuie să tragem toate învățămintele! Să facem totul pentru a nu se mai repeta, în nici o țară, dictatura fascistă, pentru a asigura libertățile democratice ale popoarelor, dreptul lor la o dezvoltare liberă, independentă, așa cum o dorim, fără nici un amestec din afară! Să facem totul și să unim puternica mișcare de pace de pretutindeni într-o uriașă forță care să oprească cursa înarmărilor, să asigure pacea!”

STELIAN NEAGOE
(Va urma)

PARTIDUL COMUNIST ÎN VIAȚA ROMÂNEASCĂ

„Noi, comuniștii, sintem gata să apărăm cu arma în mână independența României”

1 Mai 1939 — Imagine de la marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică din București

duce la întărirea relațiilor dintre statele Micii Antante, Înțelegerii Balcanice cu Franța, Anglia, U.R.S.S., la întărirea Ligii Națiunilor și a legăturilor cu toate țările pacifice — ca acte pozitive în lupta pentru împiedicarea războiului pe care-l pregătește imperialismul fascist”.

Partidul Comunist Român a gândit înfăptuirea consensului național antirevizionist și antirăzboinic, prin intermediul Frontului popular antifascist, care, la rindul-i, nu trebuia „să fie un partid, ci o alianță vremelnică sau de mai lungă durată a partidelor și organizațiilor democratice, antifasciste, indiferent de programele, tactica și mijloacele lor de luptă. În frontul popular trebuie să-și găsească loc toți dușmanii dușmanilor poporului”. O astfel de înțelegere, caracterizată prin suplete tactică și largă nuanțare, va sta la baza amplei rezistențe naționale antihitleriste, în care intrau comuniștii, socialiștii și social-democrații, țărăniști-radicali și alte categorii ale populației, poporul în întregul său. Interesul era comun, național și vital: apărarea gției străbune de amenințarea imperialismului fascist. La Băcia, București și Tebea s-au încheiat astfel de acorduri între importante organizații democratice, conduse sau influențate de P.C.R., avind cu toate „programe comune de revindicări imediate pentru a preveni primejdiiile care amenințau poporul”.

Amplele acorduri democratice, antifasciste, precum și demonstrațiile antihitleriste, antirevizioniste de la 31 mai 1936, au cunoscut o extindere practică pe terenul luptei politice în perioada imediat

precipita în Europa. În martie 1938 Hitler anexează Austria. A urmat criza cehoslovacă, încheiată cu invazia nazistă. Cu promptitudine și clarviziune, caracterizând noua situație internațională, Partidul Comunist Român aprecia că se deschidea o altă etapă în „lupta țărilor fasciste pentru dominația în Balcani și la gurile Dunării”; pornind de la aceste realități, comuniștii români sesizau că în planurile hitleristo-horthyste România devenea obiect de cuceriri, intrucit Germania „sprijină activ revindicările revizioniste... pe seama țării noastre. Ea întreține în România agenturi numeroase, bine subvenționate, începind cu cea mai numeroasă — Garda de fier — și terminind... cu tot felul de agenții de spionaj economic, politic și militar”.

Drept urmare a chemărilor Partidului Comunist Român pentru apărarea țării împotriva unei eventuale agresiuni hitleristo-horthyste, cu ocazia mobilizării parțiale decretată de guvern în martie 1939, zecile de mii de concentrați au mers la graniță „imediat, cu cea mai mare disciplină, îndeplinind ordinul de mobilizare”. Încă o dată se dovedea cit de ascultat și de respectat era cuvântul Partidului Comunist, care indemnase membrii și simpatizanții săi să se prezinte la unitățile militare și să acționeze „pentru întărirea forței politice și morale a armatei, contra Germaniei hitleriste și a statelor revizioniste”. Lămurindu-le că „războiul poporului român pentru apărarea independenței și granițelor țării este un război drept”.

„În momente de gravă deteriorare a cli-

IMPORTANT!

La Editura Minerva a apărut versiunea franceză a romanului **Moromeții** („Les Moromete”) de **Marin Preda**. Traducerea de **Maria Ivănescu**. Prefață de **Mihai Ungheanu**

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
București, Plata Scintell, Tel. 17
20 10, 17 60 20. Abonamentele se fac
la oficiile poștale și difuzorii din

întreprinderi și instituții — Tiparul : Combinatul Poligrafic „Casa Scintell” editorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESEPTATELIA” — Sectorul export-impport presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prsflr București, Calea Griviței nr. 64—66